

GAZDASÁGI SÉRELMEINK ÉS KIVÁNSÁGAINK

NEGYEDIK KÖTET

**AZ ORSZÁGOS MAGYAR PÁRT
KÖZGAZDASÁGI SZAKOSZTÁLYÁNAK**

MAROSVÁSÁRHELYEN

1933 JÚLIUS HÓ 1-ÉN

TARTOTT NYILVÁNOS GYŰLÉSÉBŐL

KOLOZSVÁR

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1933

GAZDASÁGI SÉRELMEINK ÉS KIVÁNSÁGAINK

NEGYEDIK KÖTET

AZ ORSZÁGOS MAGYAR PÁRT
KÖZGAZDASÁGI SZAKOSZTÁLYÁNAK
MAROSVÁSÁRHELYEN
1933 JÚLIUS HÓ 1-ÉN
TARTOTT NYILVÁNOS GYŰLÉSÉBŐL

KOLOZSVÁR
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1933

Előszó

GYÁRFÁS ELEMÉR-nek a Közgazdasági Szakosztály határozatait előterjesztő beszéde az Országos Magyar Pártnak Marosvásárhelyt, 1933 július 2-án tartott nagygyűlésén.

Az erdélyi magyarság gazdasági helyzete siralmas és kétségbeejtő. Feltartóztatlanak látszik minden társadalmi osztályunk elproletárosodása, magyarul: lezüllése és elkolodása.

Szakosztályi tanácskozásaink rendén súlyos panaszaink s meghallgatást követelő kívánságaink jutottak kifejezésre az *államhatalommal, saját társadalmunkkal*, de – nem utolsó sorban – *a magyarországi gazdasági tényezőkkel* szemben is.

Az államhatalommal szemben támasztott s ezúttal ismét leszögezett panaszainkat és kívánságainkat eddig is fenn hangoztattuk a parlamentben és hangoztatni fogjuk ezután is. Keserű elégtételünk, hogy számos fontos kérdésben igazoltak már minket az események s igen sok baj és szenvedés elhárítható lett volna nemcsak a mi népünk, hanem az egész ország feje felől, ha kormányaink meghallgatják figyelmeztető szavunkat. Legfőbb sérelmünk e téren az egyenlőtlen elbánás, mely az amúgyis nehéz helyzetben a kisebbségiek gazdasági érvényesülését még nehezebbé teszi.

Befelé, saját társadalmunkkal szemben támasztható követeléseink s teljesítendő feladataink megformulázása és rendszerbe öntése volt főcélja és hivatása a nagygyűlést megelőző szakosztályi tanácskozásainknak, s ezek eredményét tükrözik vissza előterjesztett határozati javaslataink. Reméljük, hogy e tekintetben mostani célkitűzéseink fordulópontot fognak jelenteni népünk gazdasági megszervezésében.

Sebeink feltárásánál azonban nem hallgathattuk el azt sem, hogy az új határok megvonásával járó kényszerűséget messze meghaladó vérvesztéséget szenvedett az erdélyi magyarság gazdasági élete annak következtében, hogy *azok a magyarországi gazdasági erőtényezők, melyek a magyar uralom idején kezükben tartották a kincses Erdély gazdasági termelését*, a viszonyok változásával – kevés dicséretes kivétellel – *nem voltak tekintetűi további gazdasági berendezkedéseikben az erdélyi magyarság léteerdekeire*, hanem kizárólag saját szemszögükből nézték és irányították itteni érdekeltségeik üzleti politikáját s az esetek többségében még csak kísérletet sem tettek arra, hogy az erdélyi magyarság érdekkörébe belekapcsolódjanak s annak hóna alá nyúljanak, sőt fájdalom, sok esetben, a rendelkezésükre álló jelentős gazdasági erőket egyenesen az erdélyi magyarság érdekeivel ellentétes irányban vetették latba.

Mindezeket Szakosztályunk mélységes fájdalommal volt kénytelen megállapítani éppen most, amidőn a közélet hangos a revízió és antirevizió jelszavaitól s amidőn a velünk szemben emelt irredenta vádak hatása alatt békés erdélyi magyarok személy- és vagyonbiztonságát is fenyegetik felizgatott tömegek, de éppen ezért – bármily nehezünkre essék is – kötelességünknek érezzük leszögezni ezeket a fájdalmas tényeket is.

Mi továbbra is a magunk erejéből s a saját eszközeinkkel igyekszünk megküzdeni sorsunk mostohaságával s megteremteni a legnehezebb körülmények között is népünk megélhetésének előfeltételeit s megakadályozni vezető osztályaink teljes anyagi leromlását.

Nem kívánunk senkitől, – sem államhatalomtól, sem külföldtől – privilégiumokat s kedvezményeket Csak azt kívánjuk, – de ezt életösztönünk utolsó kétségbeesett felsikoltásával követeljük mindazoktól – itt is és ott is – kiknek a gondviselés hatalmat adott arra, hogy sorsunkra befolyást gyakoroljanak, hogy ha már segíteni nem tudnak rajtunk, legalább ne nehezítsék a létért folytatott küzdelmünket s ne kössék gúzsba munkás kezeinket.

Minden oldalról megkötözve lehetetlen megküzdenünk a válság viharos hullámaival.

Erős a hitünk és bizalmunk, hogy ha külső tényezők nem gátolják az erdélyi magyarság gazdasági erőtenyezőinek szabad kifejlődését és zavartalan működését, akkor népünk életereje és lendületes erőfeszítése sikerrel leküzdi a ma élénk tornyosuló gazdasági válság bajait és nehézségeit.

A bizalmi válság leküzdése.

Előadó: **Petrovay Tibor**, a Gazdasági és Hitelszövetkezetek
Szövetségének
cégjegyzője.

Ha kiváló közgazdászok véleményeit olvassuk arról, hogy mit tekinthetünk tulajdonképpen a mai gazdasági és pénzügyi válság előidéző okának, igen eltérő fejtegetésekkel találkozunk. A gazdasági élet különböző szerveinek és ágainak szoros összefüggései miatt nem lehet pontosan megállapítani azt, hogy hol történt legelőbb a baj, melyik szervnek megbetegedése okozta a gazdasági élet egész organizmusának leromlását. Vajjon a termelésben beállott túlprodukciónak – ha ugyan egyáltalán lehet ilyesmiről szó – az anarchikus termelési mód, a tömegek fogyasztóképességében beállott óriási csökkenés, vagy a termelő és fogyasztó piacok mesterséges elzárása, a háborúban elpusztult tőkék hiánya volt a válság tulajdonképpeni kirobbantója, az első kő, amely megindította azt a lavinát, amely végűi is maga alá temette az egész világ gazdasági életét. Azt hiszem, azoknak van igazuk, akik szerint mindez csak okozata mélyebben fekvő belső okoknak. A mai gazdaságtársadalmi rend csak politikailag és gazdaságilag kiegyensúlyozott népek között lehetséges és ezen a kiegyensúlyozottságon keresztül teremődik meg a gazdasági élet legerősebb alapja: a bizalom. A háború és a háború szellemét megkövesítő szerződések éppen ezt a politikai és gazdasági egyensúlyt zavarták meg akkor, mikor politikai érdekek védelmében nem voltak tekintettel a gazdasági élet törvényei által teremtett követelményekre. Az emberiség együttműködésre van teremtve és ha a politikai féltékenykedés elpusztítja azt a kölcsönös bizalmat, amelyre a gazdasági élet felépül, annak helyébe a közös nyomorúság lép. A világ közvéleménye még most sem emelkedett arra a magaslatra, hogy a közös bajok legyőzése érdekében annyira megkívánt együttműködést képes legyen áldozatok és lemon-

dások árán is megteremteni, és azért sem, mert elpusztult a gazdasági élet valódi aranya: *a bizalom*.

Politikai okok által előidézett bizalmi válság képezi a minden válságok válságát és összes gazdasági bajaink forrását. A bizalmi válság gyökere pedig belső okokban van: a lélekben, a szellemben, morálban. A tények erejéről nem szabad elfelejtkeznünk, a gazdasági élet realitásainak jelentőségeit nem szabad lebecsülnünk, de épp így nem felejthetjük el azt sem, hogy a gazdasági élet nemcsak materiális erők, hanem lelki tényezők erejének és hatásainak is színtere. Lehet valakinek bármily materialisztikus a felfogása e tekintetben és tulajdoníthat minden befolyást a gazdasági életre csak anyagi természetű tényezőknek: a ma megmutatja mindenkinek, hogy a gazdasági életnek is lelki alapja van és a válság pusztító tüzeinek fényénél láthatjuk, hogy világunk, társadalmi és gazdasági berendezéseink, mind hittekből, meggyőződésekből, elvekből és érzésekből vannak felépítve. A mai válság éppen azért oly mély, mert érzelmi momentumon nyugszik: a bizalom hiányán. A közgazdaságtan etikai tudomány is, mert minden gazdasági tevékenységnek lelki, morális indítékai is vannak s csak az elanyagosodás és a gazdasági élet eldurvult küzdelmei gyengítették meg annak valódi alapját, amely a kölcsönös bizalom. „Hitel“, mondjuk mi magyarul és ez a szó emlékeztet valódi lényegére és eszünkbe juttatja, hogy egymás megbecsülése és a bizalom volt az a gazdasági erőtenyező, amely a hitel normájában oly óriási lendületet adott az emberiség gazdasági előrehaladásának.

Ha a bizalmi válság leküzdésének lehetőségeiről és eszközöiről gondolkodunk, keresve az utat, amelyen haladva a mának nyomasztó légköréből kijuthatunk, akkor e vizsgálódásnak két irányúnak kell lennie. Ez a kettős szempont kisebbségi helyzetünkből folyik. Miként Románia gazdasági helyzetét nem szemlélhetjük a világ gazdasági helyzetétől elvonatkoztatva, épp úgy az erdélyi magyarság gazdasági helyzete is szoros összefüggésben van az ország gazdasági életével, amelynek keretei között élünk s amelynek gazdasági és pénzügyi politikája és helyzete szabják meg gazdasági életünk lehetőségeit. Azonban, amennyire igaz ez a jól-

ismert tény, éppen annyira igaz az is, hogy az erdélyi magyarságnak megvannak a maga saját gazdasági, társadalmi és morális erőtenyezői, következőleg nemcsak politikai, faji és kulturális téren, hanem gazdasági téren is, megvannak a maga *külön, saját célkitűzései és feladatai*. Meg kell legyenek és meg is vannak azok a sajátos nézőpontok, amelyekből a bizalmi válság leküzdésének kérdését csak magára vonatkoztatva szemléli. Ezért a kérdés megvizsgálása kettős: 1. az erdélyi magyarság gazdaságtársadalmának keretén belüli és 2. az állammal szembeni viszonylatban való vizsgálódás.

Gazdasági és hitelválságunk alapjaiban pszichológiai válság lévén, gyógyító szereit nem kereshetjük csak a gazdasági élet külső jelenségeiben, technikai beavatkozásokban vagy mechanikai módszerekben, hanem első sorban is belső okokban, kisebbségi gazdaságtársadalmunk szellemi és lelki alapjai felé fordulva. A mai válságot csak úgy küzdhetjük le, ha a gazdasági tényezőket önbizalmunkban fokozzuk, termelő, munka és alkotó erejük tudatában emeljük, pesszimizmusunk leküzdésében segítjük és *összes gazdasági erőnket egy, a közösség szolgálatába állított harmonikus együttműködésre irányítjuk*. Ezáltal kapja meg kisebbségi gazdasági életünk a legerősebb morális alapot: a közös érdeket. Ez pedig csak úgy érhető el, ha soraink között új szellemet teremtünk, ha az egymásra utaltság és kölcsönös segítség érzését tesszük hatóerővé, gazdasági életünk minden ágában. Eme közszellem megteremtésének és ápolásának szolgálatában kell álljanak összes gazdasági, politikai és társadalmi erőtenyezőink, mert ha megteremtettük azt, legyőztük a bizalmi válságot.

Ha az elveszett bizalom visszatérését és annak megnyilvánulását akarjuk látni gazdasági életünk minden terén, akkor első sorban önbizalmunkat kell visszanyernünk. Igaz, hogy gazdasági helyzetünk súlyos, hogy minden számítás bizonytalan, de jövőnk nem bizonytalan, ha szétszórt gazdasági erőnket összesítjük és így azokat fokozzuk, gazdasági és társadalmi életünk minden vonatkozásában tudatossá tesszük azt, hogy *igazi erőnk egyedül önmagunkban van*. Ha önbizalmat akarunk szerezni, ezt csakis az *önsegély* gondolatára támaszkodva érhetjük el.

Mi nem lehetünk *csak* függvényei az állam hibás vagy elnyomó gazdaságpolitikájának, de nem lehetünk csak függvényei a külföld gazdasági és tőkeerejének sem. Az a beteg, aki nem érzi önmagával és hozzátartozóival szemben azt a kötelességet, hogy saját erejéből is meggyógyulni akarjon, ki nem szed orvosságot, nem próbál erősödni testben és lélekben, hanem rábizza magát a sorsra, az megérdemli, hogy meghaljon. Nem gazdasági autarkiát hirdetek, mely inkább idea, mint realitás, de igaz, hogy az erdélyi magyarság gazdasági és tőkeereje, ingó és ingatlan vagyona, arra vannak hivatva, hogy elsősorban *magyar* gazdasági célokat szolgáljanak. Nem az elzárkózás gazdaságpolitikájáról beszélek, de követelmény, hogy a magyar tőke, a magyar föld, a magyar erdő és a magyar munka elsősorban a *magyarság* gazdasági megerősödésének érdekében töltsék be közös feladataikat. Senkit és semmit sem nélkülözhetünk, aki és ami a miénk s a közösség gondolatát kell szolgálják egyesek, gazdasági érdekcsoportok és ágak. Válság csak addig van, amíg egyesek és csoportok magánosan állanak s amíg ki-ki csak a maga érdekeit akarja szolgálni. A magános elcsügged, peszsimista lesz, mert nem érzi a hasonló sorsuak összefogása adta hitet és optimizmust. Nekünk annak a 28 rochdali tákácsnak optimizmusára van szükségünk, kik a gépuralom első napjainak borzalmas szegénysége és nyomora között összefogtak hittel és reménnyel és egy pár schillinggel megteremtették azt a szövetkezeti mozgalmat, amely ma számokban milliárdokat, erkölcsi erőben pedig felmérhetetlen vagyont jelent. A szövetkezeti mozgalom kiszélesítését, a kölcsönös bizalom és megértésen alapuló szövetkezeti elveket kell kiterjeszteni egész gazdasági életünkre, mert abban találjuk meg az *önbizalmat*, az *önsegélyt*, a *közösség eszméjét* és azt az *optimista* hitet, amelyet gazdasági életünk betegessé vált lelke annyira nélkülöz.

A bizalmi válság legnagyobb pusztítását a hitelélet terén végezte. A hitelélet úgyszólván teljesen megszűnt s lehet a vállalkozás bármily rentabilisnak mutatkozó, lehet a hitelszükség bármily nagy, a felajánlott ingó vagy ingatlan biztosíték bármilyen prima, hitelhez nem lehet jutni. Mégis az egészséges hitelélet jelenségeit láthatjuk most is azokban

a közösségi társulásokban – nevezzük hitelszövetkezeteknek vagy önszegélyző egyesületnek, – amelyek a szolidarizmus jegyében működnek, hol az ember s nem a haszon az üzleti tevékenység célja, hol nem anyagi, hanem erkölcsi biztosítékokat néznek elsősorban, a hitelek folyósításánál. A bizalmi válságot csak úgy küzdhetjük le, ha ezeket a momentumokat tesszük egész gazdasági és hiteléletünk alapjává. A bizalom alapja a hit másokban, erőssége az a tudat, hogy a tőke hozama, a munka eredménye nem érdekcsoportoké, hanem az összességé. Gazdasági életünk minden megnyilvánulása a kollaboráció és a szolidarizmus jegyében kell, hogy történjék, csak feladatokat töltünk be, csak szolgálatot teljesítünk az erdélyi magyarság gazdasági közösségének eszméjében.

Azok mellett a törekvések mellett, amelyek arra kell irányuljanak, hogy kölcsönös bizalom által gazdasági életünkben új közszellemet teremtsünk, vannak *gyakorlati* gazdasági kezdeményezések is, amelyekkel a bizalmi válságot kisebbségi gazdasági életünkben saját iniciatívánkból, saját eszközeink és intézményeink segítségével leküzdhetjük vagy legalább is hatásában enyhíthetjük. Gondolok elsősorban a konverziós és moratórium törvények által teremtett helyzet szanálására, amely törvények legfőbb okai annak, hogy a bizalmi válság nálunk annyira elmélyült, amely helyzet szanálása nélkül egy lépést sem tehetünk a bizalmi válság leküzdése felé. Nem kívánok e törvények hatásairól részletesebben beszélni, csak azt említem meg, hogy hiábavalók a törvények szabad egyezkedést elősegítő intézkedései, amikor éppen a sok törvény, módosítás és végrehajtási útasítás teremti meg a bizonytalanság és ellentétek ama légkörét, amelyben a kölcsönös megegyezés nem jöhet létre. E kérdés azonban az erdélyi magyarság összességére vonatkoztatva jelentőséget kap s a helyzet parancsolólag követeli, hogy azokat a hihetetlen mértékig kiéleződött ellentéteket, amelyeket ezek a törvények hitelezők és adósok között teremtettek, két részre osztva ezáltal magyarságunk testét, megszüntessük, méltányos és belátó kiegyezésekkel a hitelintézeteket mai passzív helyzetükből kimentsük és adósaikat elviselhetlenné vált terhük egy részétől megszabadítsuk.

Belső gazdasági életünk eme morális megerősödésével

párhuzamosan be kell induljanak mindazon akciók, amelyek arra vannak hivatva, hogy a gazdasági tevékenység megélénkítésével hitel és gazdasági szerveink újra aktív működést fejthessenek ki. A gazdasági életből kivont és gyümölcsötetés nélkül heverő betéti, a konverziós és moratóriumos törvények által hosszú időre lekötött kölcsöntőkék pótlása gazdasági életünk számára úgyszólván élet-halál kérdése, mert enélkül a válságban elpusztult aktívák és elszenvedett veszteségek fedezésére nem gondolhatunk. Megnőtt feladatként áll előttünk a takarékosági, tehát az erdélyi magyarság szempontjából annyira fontos *saját tőkék* képzésének kérdése. Ennek a tőkeképzésnek leghatalmasabb tényezője, a *takarékossági* szellem újbóli felélesztése és ébrentartása. Szükségesnek látszik tehát, hogy ebben az irányban a legerősebb propaganda induljon meg. Természetes, hogy hitelintézeteknek ezen betéti és takarékosági tőkék gyűjtése felé irányuló akciója mai legyengült pénzügyi erejükben a kisebb összegű, apró betétek gyűjtésére kell, hogy irányuljon, melyek nem képeznek teljesíthetetlen kötelezettség-vállalásokat. Gondolok elsősorban a heti befizetési rendszeren felépülő takarékosági tőke gyűjtésére, a falusi földműves, a városi iparos és tanuló-ifjúság körében beindítandó erőteljes akcióra. Szükségesnek látszik, hogy a heti befizetési rendszeren felépülő tőkegyűjtés hosszabb időre terjedő évtársulatokban szerveztessék meg, amely körülmény a tőkék gyors visszavonása ellen kellő biztonságot nyújt. Hivatkoznom kell a takarékosági szellem emelésének külföldön újabban annyira bevált módjára. Számolva ugyanis azzal, hogy a ma embere az erkölcsi és anyagi értékek máról-holnapra való pusztulásának lévén tanuja, a hosszabb időre szóló takarékoskodás eredményében bizalmát elveszítette, másrészt anyagi helyzetében gyakran minden gondos előrelátás dacára is oly nagymérvű változás áll be, hogy tovább takarékosági tőke gyűjtésére nem gondolhat. Hasonló a helyzet a biztosítás terén is, ahol már a pénz értékében történő állandó hullámzások miatt is nélkülöznünk kell a szükséges bizalmat. Az újabb takarékoságra nevelő módszer tehát arra irányul, hogy a takarékoskodás és biztosítás elvet összekapcsolva, közös alapot dolgozzon ki e kettő számára, kiter-

jesztve a biztosítást oly területre, illetve az élet és a bekövetkezhető lehetőségek oly eseteire is, amelyekre a biztosító intézetek működése nem terjed ki, ú. m. súlyos betegség, álltalanság, házasság elválása stb. Az így elhelyezett takarékosági tőkék tehát nemcsak gyümölcsöző tőkét képviselnek, hanem a befizetési összegek egyben biztosítási díjakat is képezvén, a nagyobb anyagi veszteségektől megóvják a betevőt.

A betéti tőkék képzése különösen fontos feladatot képezvén a válság leküzdésére irányuló törekvéseinkben, szükségesnek látszik, hogy egyéb célszerűségektől eltekintve már csak a betevő rétegek bizalmának fokozása érdekében is hiteleszerveink között kellő koncentrációt vigyünk keresztül. Miként hitelszövetkezeteink hálózatában a Szövetkezetek Nemzeti Hivatalának útastása és az éppen ezen célból is módosított szövetkezeti törvény alapján megindult a törekvés, hogy a válságban igen nagy mértékben meggyengült szövetkezetek között a fuzionálások keresztülvitessenek, épp így szükségesnek látszik, hogy vidéki takarékpénztáraink között is hasonló akció induljon meg és azok a hitelintézetek, amelyek gazdasági feladatukat már egyáltalában nem tudják betölteni, erősebb intézetekbe beolvadva, mint azok fiókjai működjenek tovább. Bankrendszerünk ma a különálló, lokális jelentőségű bankok rendszerén épül fel, melyek bizonyos mértékű konkurrenciát jelentenek, ehelyett a mai állapotok a *fiókhálózat* való áttérést követelik. Nem részletezhetem mindazon előnyöket, amelyeket gazdasági és hiteléletünk számára jelentene az a körülmény, ha egész hitelrendszerünk kevésszámú, de erős intézetek tengelyén épülne fel, fiókhálózatukkal befonva az egész magyar gazdasági életet, egységes irányítással, azonos hitel-, betét- és kamatpolitikával dolgozva, elhatárolt hitelfeladatokat töltve be a kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági hitelalimentálás terén. Csak arra a körülményre kívántam rámutatni, hogy az adósokkal való közvetlen érintkezésbe jutás jótékonyan hatna a mai állapotból való nyugodt kibontakozásra való törekvéseinkre és a betétes rétegek bizalma fokozottabb mértékben volna biztosítható azon összpontosított hiteleszerveink szá-

mára, amelyek az erdélyi összmagyarság anyagi, társadalmi és morális erejének összességét jelentenék.

Mintahogy előadásom elején mondtam, mindazon törekvéseink, melyekkel igyekszünk a válság hatásán kisebbségi gazdatársadalmunk keretein belül enyhíteni, csak abban az esetben lesznek eredményesek, ha az állam gazdaságpolitikája is olyan, amely ezen törekvéseinknek megfelel. Nem kívánom az állam gazdasági helyzetétől való függőségünk fontosságát kiemelni, mert meggyőződésem, hogy minden kisebbségi nép akkora erőt képvisel, amely szervezettséget *saját* gazdasági és társadalmi erőiben fel tud mutatni, de bizonyos, hogy az államnak közömbös, vagy éppen törekvéseinkkel ellentétes gazdasági és pénzügyi politikája mellett a kívánt célunkat csak igen kis mértékben érhetjük el.

Jelenlegi helyzetünkől kifolyólag csakis oly állami gazdaságpolitikát fogadhatunk el, amelynek középpontjában a bizalmi válság leküzdésének célja áll és oly gazdasági és pénzügyi intézkedéseket követelünk, melyek alkalmasak arra, hogy gazdasági életünkben a bizalmat s a teremtő munka erejébe vetett hitet helyreállítsák. Ezért legelső követelésünk az állammal szemben az, hogy az adósságok rendezésének kérdésében teremtsen végleges helyzetet és szünjön meg az ideiglenességüket már megszületésük pillanatába magukonhordozó törvények keltette állandó bizonytalanság.

Amennyire fontos ez, éppannyira szükségesek azok a törvényes intézkedések, amelyek alkalmasak az új betéti, takarékosági és vállalkozó tőkék képződésének előmozdítására. Az állam meg kell adjon minden kedvezményt, főképpen adókedvezményt ezen új betéti tőkék és azon új vállalkozó tőkék számára, amelyek elsőként kezdenek hozzá építőmunkához a gazdasági élet elpusztult területén. A gazdasági tevékenység megélénkülésének egyik legfőbb akadály az, hogy a tőkegyűjtés egyáltalán nem tud megindulni, sőt a betéti állományokban csak azért nem mutatkozik még nagyobb csökkenés, mert hitelintézeteink egyáltalán nem tudnak eleget tenni nagyobb visszafizetési kötelezettségeiknek. A betéti tőkeképződés akadályában azonban nemcsak a bizalmatlanság, hanem az állam deflációs pénzügyi politikája is. A mai helyzetben a gazdasági alanyok még napi szükségleteik fedezé-

sére is kénytelenek betétjükhöz nyulni, a nyomasztó köz- és adóterhek miatt a betéti tőkék igénylése állandó jellegű. Ebben a tekintetben változást csak az hozhat, ha az állam és a jegybank eddigi deflációs pénzpolitikájukkal felhagyva, megnyitják a hitelkereteket és a gazdasági élet rendelkezésére bocsátják azokat a hiteleket, amelyek nélkül élenkebb gazdasági tevékenység és ennek eredményeképp újabb betéti tőkék képződése be nem következhetik.

Amennyire kívánatosak ezen állami intézkedések a bizalmi válság leküzdésének tekintetében, épp annyira fontos külföldi viszonylatban is oly állami gazdaságpolitika, amely a mai különféle megszorító intézkedések, pénz és áruforgalmi korlátozások megszüntetését tartja szem előtt. A gazdasági életet csak gazdasági, de nem politikai szempontok irányítják s az állam gazdasági tevékenységének vissza kell vonulnia az irányítás, ellenőrzés és vezetés területére. A gazdasági élet erőinek szabad érvényesülését gátló intézkedések legfőbb megakadályozói a nyugodt kibontakozás útján való előrehaladásnak, mert belföldi viszonylatban csak fokozzák a bizalmatlanság szellemét s az állami intervencionizmus szükséges voltának látszata alatt, megsemmisítik a gazdasági tényezők önbizalmát és kezdeményező erejét, külföldi viszonylatban pedig újabb és újabb kövek a népeket anyagiakban és lélekben elválasztó kínai falon.

Kérem a mélyen tisztelt kongresszust, hogy az előadottakat magáévá téve, az alábbi határozati javaslatomat elfogadni sziveskedjék:

1. A bizalmi válság leküzdését s a takarékoság és tőkeképzéshez elengedhetetlen közszellem megteremtését a *kölcsönös bizalom* elve alapján legelsőbrendű szükségletnek tekinti.

2. A bizalmi válságban elpusztult hitelélet újbóli megindulását és új takarékosági tőkék képződésére alkalmas

talaj előkészítését minden eszközzel előmozdítandónak tartja.

3. Az állammal szemben követeli oly gazdasági és pénzügyi törvények hozatalát, amelyek a hitelélet feltámasztására, a bizalmi válságnak úgy belföldi, mint külföldi viszonylatban való megszüntetésére alkalmasak.

A hitelszövetkezeti élet újjászervezése.

Előadó: **Dr. Borbély Lajos** ügyvéd, Nagyvárad.

Erdély magyarsága a sorsdöntő békekötés után a politikai egység létrehozásában és fentartásában kereste azt az utat, mely életlehetőségeit biztosítani lett volna hivatott. Évtizedes tapasztalatai alapján tudatára ébredt, hogy a politikai egység egymagában nem célravezető, mert a mindenkori kormányok a magyarság minden küzdelme dacára sem honorálták a kisebbségi jogoknak a békeszerződések által vállalt mértékét sem és főleg gazdasági téren igyekeztek erőinket megsemmisíteni.

Ez a helyzet, melynek jelentőségét a gazdasági viszonyok leromlása idején kezdtük csak igazán érezni, parancsolóan követeli, hogy a politikai kapcsolatok mellett – melyeknek végső célja mégis csak abban nyilvánul, hogy a magyarság számarányának megfelelő súllyal legyen képviselve az ország törvényhozó testületeiben és amely kapcsolatok a dolog természeténél fogva csak lazább természetű összekötést létesíthettek, – hozzuk létre az erdélyi magyarság tömörebb együttműködési lehetőségeit, céltudatos munkát és eredményt ígérő gazdasági téren is, az itt élő magyarság egységes társadalmi és gazdasági szervezeteinek kiépítése útján.

Az erdélyi magyarság politikai, társadalmi és gazdasági megszervezésének most forrásban levő tervei, a meghatározandó célkitűzések végrehajthatása érdekében, egységes központi vezetést és az egyes szervezeteknek megfelelő újjászervezését, a kitűzött célok elérésére alkalmassá tételét és az egyes szervek összhangzatos munkáját biztosító részletes munkatervek kidolgozását teszik szükségessé.

Az Országos Magyar Párt mostani nagygyűlésének fel-

adata, hogy az egységes munkára vonatkozó irányelveket, a munka végrehajtására hivatott megszervezés körvonalait kialakítsa, míg a részletes terveknek a megállapított irányelvek alapján leendő kidolgozása későbbi feladatot képez.

Az erdélyi magyarság gazdasági megszervezésének feladatában elsőrendű fontosság illeti meg a már meglévő szövetkezeti organizációt, annyival is inkább, mert hiszen a mi szegénységünket kell összetenni és ebből kell egy új magyar jövőt kiépíteni. Egyedül a szövetkezeti eszme alkalmas arra, hogy a kis existenciákban rejlő és eddig fel nem használt energiáink tömörítése és megszervezése által tegye hatalmas gazdasági tényezővé azoknak a kis embereknek összességét, akik megfelelő megszervezés és együttműködés hiányában továbbra is csak áldozatai maradnának a mai gazdasági helyzetnek. A szövetkezetek útján kell tehát az itt élő magyarság zömét alkotó földmivelő és iparos kis embereket a szervezkedésre, a másokkal való együttműködésre készíteni és ezáltal gazdasági tevékenységük eredményességét meghatározni.

Az eddig csendben dolgozó és csaknem minden magyarlakta községben jelenlevő szövetkezeti intézmények máris elismerésre méltó tevékenységet fejtettek ki. Megnyertek a szövetkezeti eszmének és magukban egyesítettek egymillió lélekszámnak megfelelő, mintegy negyedmillió magyar családot; takarékosagra, célszerű gazdálkodásra buzdították őket és mondhatni, hogy a semmiből teremtették meg a szövetkezeti hálózatoknak egymilliárd lei értéket kitevő vagyont, felszedve és értékesítve azokat a hulladékokat, melyek az ő működésük nélkül eredménytelenül és nyomtalanul semmisültek volna meg.

Ezekről a szövetkezeti intézményekről kell most az erdélyi magyarságnak gondoskodnia és ezeket kell még tovább fejlesztenie, ezekbe kell új életet öntenie, hogy a magyarság gazdasági együttműködésének alapjait teremthesse meg ez által.

A minden gazdasági élet alapját képező hiteléletet kell újjáteremtenie magyarságunknak a már létező hitelszövetkezeti szerveinken keresztül. Ez a hitelszövetkezeti szervezet tiszta

magyar intézmény, magyar értékeket kezel, magyarnak vallja magát és ezt a magyar érzését, a magyar közösségbe való tartozását akarja egyrészt kifejezésre juttatni az által, hogy a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Ellenőrző Uniója és Szövetsége által régebben elhatározott, kongresszusát az Országos Magyar Párt nagygyűlésével egy helyen és időben tartja meg, hogy részt kér az erdélyi magyarság szorosabb gazdasági együttműködésének megteremtésére irányuló munkában, másrészt ezzel a tényével azt is hangsúlyozni kívánja, hogy minden fáradozása csak abban az esetben válhat eredményessé, ha ebben a tevékenységben érezni fogja az erdélyi magyarság erkölcsi és anyagi támogatását, melynek hiányában a megsemmisülés vár arra a hitelszövetkezeti életre, mely eddig is annak a társadalmi rétegnek megszervezője és támogatója volt, mely társadalmi réteg a szövetkezeti eszme munkálkodása nélkül, teljes magára hagyatottságában, a pusztulásnak lett volna kitéve, s amely társadalmi réteg sorsáról kell most az Országos Magyar Párt nagygyűlésének gondoskodnia.

De nemcsak a hitelszövetkezeti életnek van szüksége az erdélyi magyarságra, mint összességre, hanem az erdélyi magyarság sem nélkülözheti a szorosabb gazdasági együttműködés megteremtésére irányuló munkájában a hitelszövetkezeti szervek már bevezetett tevékenységét és célkitűzéseit. Az erdélyi magyarság politikai képviselője és a hitelszövetkezet szervek kölcsönös egymásbafonódó, egymástól el nem választható tevékenységet kell, hogy kifejtsenek.

A magyarság összességének és politikai szervezetének kell megteremtenie azokat az erkölcsi és anyagi előfeltételeket, amelyek lehetővé teszik a hitelszövetkezeti szervek munkájának eredményességét és az összmagyarság szervezetébe való szoros bekapcsolódását és ennek érdekében való hatékony közreműködését. Így kell, hogy a két szervezet egymás érdekében kölcsönösen teremtsen meg a működés előfeltételeit és a működés eredményességét.

A szorosabb gazdasági együttműködés és a hitelszövetkezeti szervek eredményes munkásságának előfeltétele az összmagyarság megfelelő lelki előkészítése. Meg kell teremteni a magyarság összes rétegei között a szükséges lelki egy-

séget, megértést és békét, hogy az így megnyugodott lelki magyarság higgadtan tárgyalhassa meg azokat a kérdéseket, melyek az ő jólétét vannak hivatva megteremteni és hogy teljes megnyugvással és hittel kapcsolódhasson be a mindnyájunk közös érdekét jelentő munkába. A lelki előkészítésre vonatkozó munka tervének kidolgozása, annak gyakorlati levezetése az erdélyi magyarság politikai, társadalmi és gazdasági egységes vezetésre hivatott szervnek a feladata lesz.

Ennek a minden konkrét munkát megelőző lelki előkészítésnek során kell megteremteni az adósok és hitelezők u. n. frontjai között mesterségesen felszított ellentétek kiegyenlítését. Vissza kell állítani az adósmorált, ugyanakkor belátásra és méltányosságra kell bírni a hitelezőket is és meg kell teremteni a kiegyezési lehetőségek legméltányosabb formáit, úgy az adós, mint a hitelezőre nézve és ez által kell hozzájárulni a pénz gazdasági körforgásának, a hitelélet újjáélesztésének munkájához.

Meg kell teremteni a feltétlen bizalmat saját intézményeinkkel, első sorban szövetkezeti intézményeinkkel szemben, mert csak ily atmoszféra mellett kezdheti meg eredményes munkáját a hitelszövetkezeti szervezet, mely ezen felül még át kell, hogy rendezze saját sorait is és meg kell, hogy határozza, hogy melyek azok a teendők, amelyek hitelszövetkezeti szempontból nemcsak az újjászervezés, hanem az eredményes továbbdolgozás alapfeltételeit is képezik.

Meg kell kapnunk az Országos Magyar Párt abban nyilvánuló erkölcsi támogatását, hogy szövetkezeti hálózataink és így különösen hitelszövetkezeti hálózatunk újjászervezésére, tökéletesítésére és újjáélesztésére vonatkozó programját magáévá teszi, ezt és az erre irányuló hitelszövetkezeti munkát minden egyes adandó alkalommal megfelelően propagálja is, minden működésével elősegíti a hitelszövetkezetek adósaival és hitelezőivel való békés kiegyezés lehetőségeit s párthiveit erre buzdítja, felhívja az összes kebelében működő és a magyarsághoz tartozó intézmények és magánosok figyelmét szövetkezeti intézményeink jelentőségére, elhivatottságára és hitelszövetkezeti intézményeink által megindítandó s az egységes működés végrehajtását célzó

mozgalmak, különösen a tőkegyűjtési mozgalmak erkölcsi és anyagi támogatására. Ha magyar intézményeink és magánosaink csak a legszerényebb mértékben is eleget tesznek hitelszövetkezeti szerveink anyagi támogatására irányuló kérésének, hitelszövetkezeti hálózatunk működési és továbbfejlődési lehetősége teljesen biztosítva lesz. Hitelszövetkezeti vezetőségünk a nála akár üzletrész, akár betét vagy takarékosági tőkegyűjtési mozgalom keretében elhelyezett tőke biztonságát és visszafizetését garantálni tudja.

A már említett erkölcsi támogatáson túlmenő exponálást is kérünk az Országos Magyar Párttól. Ugyanis hitelszövetkezeti központunk, mely 50 milliós saját tőke és mintegy félmilliárdot jelentő hitelszövetkezeti vagyon mellett nem volt képes arra, hogy a Nemzeti Bankkal közvetlen visszleszámítolási viszonyba kerüljön, súlyos kamatozása visszleszámítolási hitelt volt kénytelen igénybe venni akkor, amikor a népbankok – természetesen román népbankok – volt központja 100 milliós saját tőke mellett másfél milliárdot meghaladó 3–4% mellett kiadott hitelben részesült a Nemzeti Bank és más hivatalos helyek részéről, mint ahogy ez a körülmény a szövetkezeti törvény indokolásából, tehát hivatalos iratból megállapítható. Ezen felül dr. Gyárfás szenátor úr kimutatása szerint, csak a közel multban mintegy 6 és fél milliárd nemzeti ajándékban részesültek román pénzüzetek a befagyott váltótárca egy részének készpénz ellenében való megváltása útján és ebből a mi adófilléreinkből kiszakított hatalmas pénzüsszezből csak a Szövetkezeti Központi Bank kb. 2 milliárdot kapott amellet, hogy alaptőkéjének legnagyobb részét maga az állam fizette be és ezeken felül még más kedvezményekben is részesült.

Ha az állam kötelességének ismeri el a román szövetkezetek anyagi támogatását, az ugyanolyan hivatást betöltő magyar szövetkezeti intézménnyel szemben is kötelessége kell, hogy legyen annak legalább is közvetlen és olcsó visszleszámítolási hitelben való részesítése, éppen ezért – még ha kilátástalannak is látszik egyelőre ily állami támogatás megszerzésére irányuló közbenjárás vagy bármely akció – parlamenti tagjainknak nem szabad az előre látható eredménytelenségre való hivatkozással attól elzárkózniok, hiszen na-

gyon jól tudjuk azt, hogy minden, még nemzetközi szerződésekkel is biztosított jog vagy előny elismertetése nehéz küzdelmekbe kerül, de tudjuk azt is, hogy folytonos hallgatás és tűrés mellett soha nem fog egyetlen egy kormánynak eszébe jutni, hogy nekünk ily kedvezményeket önként felajánljanak. Parlamenti tagjainknak véleményem szerint ezt a kérdést, mint kisebbségi gazdasági sérelmet állandóan felszínen kellene tartaniok.

Az újsághíradások szerint a kormány megállapodást akar kötni a szövetkezetekkel és népbankokkal és ezek útján pénzt akar juttatni a termelőknek, hogy ez által megakadályozzák azt, hogy a spekulánsok kihasználva a gazdák szorult helyzetét, leszorítsák a gabona árakat. Íme itt is egy nagyon kitűnő alkalom, hogy a magyar szövetkezeti intézményeknek ebbe az akcióba való bekapcsolódása kiharcoltassék parlamenti tagjaink által és ezzel is hatalmas lökést adjon Országos Magyar Pártunk szövetkezeti intézményeink újjáélesztésére irányuló általános magyar kívánság előbbre jutásának.

Mi a legteljesebb bizalommal vagyunk politikai képviselőink, az Országos Magyar Párttal szemben, hisszük és reméljük, hogy azonos nézetten vagyunk, amikor valljuk, hogy ami magyar szövetkezeti probléma az általános magyar probléma is és ami szövetkezeti feladat az általános magyar feladat is és így a magyar szövetkezés munkaterve a magyarság munkatervének egy részét kell, hogy képezze és mint ilyennek végrehajtásában részt kell vennie a magyarság összességének is és ebben a tudatban terjesztem elő elfogadás végett a következő

Határozati javaslatot:

Mondja ki az Országos Magyar Párt nagygyűlése:

1. Az erdélyi magyar kisebbség szorosabb gazdasági együttműködése megteremtésének érdekében, az ennek megvalósítására legalkalmasabb tényezők egyikének: a magyar gazdasági hitelszövetkezetek hálózatának újjászervezését

és a hitelszövetkezeti élet ujjáélesztését feltétlen megvalósítandónak tartja és a megvalósítás érdekében legteljesebb, erkölcsi és anyagi támogatását nyújtja.

2. Szükségesnek tartja, hogy a hitelszövetkezeti élet ujjáélesztésére és a hitelszövetkezeti szervezetnek a magyar gazdasági együttműködés megteremtésére irányuló munka céljaira való beállítására vonatkozó részletes munkaterv a magyar gazdasági szervek bevonásával kidolgoztassék és az Országos Magyar Párt munkatervébe beillesztessék.

Az erdélyi magyar gazdasági és hitelszervek egységes irányítása.

Előadó: **Vargha László**, szövetkezeti igazgató, Nagyvárad.

Az a nagyjelentőségű kérdés, amivel ma e rövid előadás keretében kívánok foglalkozni, nem ismeretlen előttünk.

Ha figyelemmel kísérjük pártunk eddigi országos összejöveteleinek anyagát, ezek egyik legsúlyosabban vitatott problémája – a kisebbségi sérelmeken kívül – mindig az életünkre szinte döntő befolyást gyakorló gazdasági kérdések voltak. A múltban is gazdasági bajainkra igyekeztünk orvoslást találni az ilyen nagygyűlések alkalmával s ha a józan ész kritikája mindannyiszor erőteljes mértékben jutott kifejezésre, azok az elhangzott kritikák tesznek ma is bizonyosságot amellet, hogy panaszaink jogosak, aggályaink indokoltak, előrelátásaink tiszták és elgondolásaink helyesek voltak. Pártunk országos összejöveteleiről eddig megjelent kötetek a mi kisebbségi életünk tragédiájának történetét örökítették meg, És ha azt vizsgáljuk, hogy az eddig bennünket ért gazdasági sérelmeinkre kaptunk-e orvoslást, kívánságaink meghallgatásra találtak-e, vagy azokból beteljesült-e valami, csak a ridegség rövid szavával válaszolhatunk, hogy *nem!* Pedig, hogy sérelmeinknek és kívánságainknak orvoslását, illetve teljesítését jogunk volt kérni az államhatalomtól, az nem vitatható! Minthogy pedig, különösen a legutóbbi országos összejöveteleink óta eltelt idő, még nagyobb megpróbáltatásnak, anyagi leromlásnak, nélkülözésnek és szenvedésnek tett ki bennünket, érthető, ha mai összejövetelünk legjelentősebb kérdéseként ismét *gazdasági bajaink megvitatása* nyomul előtérbe.

Ma világszerte gazdaságpolitikai kérdések foglalkoztatják első sorban az államok vezető tényezőit, mert a világ-gazdasági betegségek lenyűgöző hatást gyakorolnak a más-

kor oly nagyon fontos világpolitikai kérdésekre is, mégis bennünket, itt élő magyarokat, az általános világgazdasági bajokon kívül igen súlyos speciális bajok is sújtanak.

Úgy gondolom, nem egészen érdektelen, ha kíváncsian rámutatok azokra a körülményekre, amelyek közrejátszottak a mi szerencsétlen sorsunk ilyenén alakulásában.

Ha visszatekintünk a háború előtti időkre és figyelemmel kísérjük a Magyarország területén élt nemzetiségek pénzügyi, gazdasági és kulturális intézményeinek akkori fejlődését, azt hiszem maguk az érdekelt nemzetiségi csoportok is megállapíthatják, hogy azok szabad fejlődésének semmi akadálya nem volt. Nem volt nemzetiségi osztály-rendszer, nem volt gazdasági megkötöttség, de igenis volt gazdasági fejlődés és szabadság, amelyeknek előnyeit tetszés szerint élvezhette mindenki. A nemzetiségek úgy építhették ki gazdasági és kulturális intézményeiket, ahogyan ők azokat szükségesnek tartották.

Ilyen előzmények után érthető, ha fájóan érintettek bennünket azok az intézkedések, amelyek az impérium-változás idejében a román kormány részéről foganosítottak. Az események gyorsan követték egymást, gondolkozásra nem volt idő. Csakis ennek tudható be, hogy az akkori kormányintézkedéseket nagyon sokan tévesen értelmezték. Sokkal többet olvastak ki a rendelkezésekből, mint amennyit azok elérni szándékoztak. Ilyen téves értelmezés volt a nacionalizálás kérdése is. Pénzügyi és gazdasági intézményeink egész sorozata adta fel önállóságát, s az érdekeltek tették ezt abban a reményben, hogy így talán sikerül erősebb fejlődési folyamatot biztosítani az érdekelt intézmények részére. Nem így történt. Az önállóság feladatott, a román, illetve idegen tőkeérdekeltség befolyása megnagyobbodott, de több évtizedes magyar intézményeink nagy része faji és működési karaktert már az első években elvesztette. Nagy munka lenne ma felbecsülni azokat az értékeket, amelyek ez által az erdélyi magyarság kezeiből átcsúsztak a románság kezeibe. Elszomorító tudat, hogy éppen a magyarországi pénzügyi és iparvállalati érdekeltségek szüntek meg elsősorban magyar kisebbségi érdekeket szolgálni. Ez által a gyümölcsözésre és termelésre hivatott magyar kisebbségi tőke-felesleg szinte

önkéntelenül bekapcsolódott a heterogén összetételű és tőlünk távolálló tőke-érdekeltségekbe.

E súlyos taktikai hibával párhuzamosan nehezedett reánk régi, több évtizedes összeköttetéseinknek gyors megszakítása is. Közismert volt Magyarország rendkívül nagy tőke-érdekeltsége az erdélyi magyar pénzüzeteknél és iparvállalatoknál. Ahelyett, hogy ezek a több évtizedes magyarországi tőke-érdekeltségek megvárták volna az idők kialakulását, teljesen magunkra hagytak, minden támogatást megtagadtak tőlünk, sőt igyekeztek a fennállott összekötő kapcsolatokat az impérium-változás első perceiben megszakítani. Az összekötő kapcsok nemcsak megszakadtak, hanem azonnal össze is törtek. A magyarországi tőke-érdekeltségek nem törődtek a faji kapcsolat fenntartásával, csak a saját érdekeiket tartották szem előtt, mint ahogy azt ma is teszük, s így bennünket befejezett tények elé állítottak. A tőke-érdekeltség állandó kivonása csak növelte gazdasági hálózatunk bizonytalan helyzetét és csakis így történhetett meg, hogy *az addig magyar vállalatok úgyszólván minden ellenszolgáltatás nélkül jutottak román érdekeltségek hálóiába*. Így kerültünk két malomkö közé, s így őrlődtek fel gazdasági erőforrásaink. Pedig Erdély magyarsága nem érdemelte meg azt, hogy nehéz helyzetét a magyarországi közvélemény ilyen mostohán bírálja el.

De magunk is helytelen utakon haladtunk! Elveszítettük önállóságunkat, nem alakult ki egységes rendszer, amit követnünk kellett volna. Nem szervezkedtünk már a kezdetben, nem törekedtünk kitartással arra, hogy az államhatalom tényezői ismerjek fel Erdély fejlettebb kulturális és gazdasági helyzetét, amivel mi már abban az időben is rendelkezünk. Nem ismertük saját anyagi erőinket, nem vettük észre, hogy az erdélyi magyar pénzüzeti hálózat és a hozzája tartozó különböző iparvállalati érdekeltség, a nagy áldozatok árán kiépített hitel-, termelő- és fogyasztási-szövetkezeti hálózat, melyek mind kifejezetten elsőrendű magyar kisebbségi érdekeltségeket szolgáltak, mennyire alkalmasak az erdélyi magyarság anyagi megerősítésére. A pillanatnyi előnyöket sokan többre becsülték a meglevő és maradandó értékeknél.

Ha azok, akik saját rosszul megítélt érdekeiktől vezetve, igyekeztek kikapcsolódni a magyar sorsközösségből, ehelyett inkább intézményeink megtartására és megerősítésére törekedtek volna, akkor Erdély magyarsága ma nem állana teljesen elvérezve a gazdasági élet küzdőterén.

És most itt állunk összetörten, leszegényedve, hitben és bizalomban megrendülve. De bármennyire is összetört benünket a sors, hitünket és bizalmunkat elveszteni nem szabad. Követendő például szolgálhat a multból az erdélyi románság önbizalma. Csakis a határtalan bizalom és összetartás tudta életrehívni az impérium-változás előtti magyar államkeretbe is azokat a román kulturális és gazdasági intézményeket, amelyeket Goldis Vazul 1912-ben a „Nemzetiségi kérdésről” írott értekezésében oly büszkén és megelégedetten felsorolt. Goldis Vajzul, e magyar nyelven megjelent munkájában többek között a következőket írja a románság gazdasági és kulturális fejlődéséről: „A nem magyar nemzetiségek egyházai -is majdnem minden községben iskolákat állítottak fel. A románoknak például ma már van 7 püspökségük, ezek között 2 érsek s körülbelül 3.000 lelkészük, 5 papnöveldéjük, 6 tanítóképezdékük, 4 főgimnáziumuk, 1 algimnáziumuk, 1 alreál iskolájuk, 1 felső kereskedelmi iskolájuk, 9 fiúinternátusuk, 5 felsőleányiskolájuk, kb. 3000 népiskolájuk, legalább ugyanannyi tanítóval, irodalmi és közművelődési egyleteik, színház-alakításra társaságuk, amelyeknek vagyona közel 1 millió korona, 146 dal, zene és olvasóegyletük, a budapesti és kolozsvári egyetemeken nyelv- és irodalmi tanszékük, 25 nőegyletük, 49 lapjuk, 200-nál több pénzintézetük, több mint 20 millió korona részvénytőkével, legalább 700 tisztviselővel, 17 kereskedő- és iparosegyletük, 27 temetkezési egyletük, s legalább 1 millió katasztrális hold föld a birtokukban. És körülbelül ugyanígy fejlődtek a többi nemzetiségek is.”

Mindezt Goldis Vazul állapította meg. Ha több gazdasági és kulturális intézményük nem volt, annak oka bizonyára abban keresendő, hogy több intézmény létesítését nem tartották szükségesnek a természetes fejlődés rendjén. Anyagi erők hiányán nem mulhatott, mert ugyanazok az anyagi források állottak szinte korlátlanul rendelkezésükre, amivel annak idején a magyar intézmények is birtak.

Mint láthatjuk az erdélyi románság figyelme mindenre kiterjedt. Nem hiába jelentette ki egy alkalommal Lázár Aurel a bukaresti parlamentben a következőket: „Uraim, mi kettős életet éltünk, egyet, mint a román nép fiai, másikat, mint a magyar állam polgárai”. Ebbe a mondatba sűrítette össze az erdélyi románság önigazoló magatartását az akkori államkeretben. És hogy mennyire eredményes és belterjes volt a románság nemzetiségi élete abban az időben, az ma már valamennyiünk előtt közismert.

És most, mielőtt tovább haladnánk a magyar kisebbségi sors útvesztőjén, álljunk meg és gondolkozzunk azon, mit tehetünk jelenlegi, rendkívül súlyos helyzetünkben. Mely utak vezetnek ki bennünket ebből a lehetetlen helyzetből és bizonytalanságból? Le tudjuk-e vonni a multból a tanulságot? Meg tudjuk-e találni azokat az elsőrendű eszközöket, amelyeknek segítségével szétforgácsoltan fekvő hatalmas erőforrásainkat összpontosíthatjuk? Felismerjük-e a bennük rejlő hatalmas erőt, meg tudjuk-e valósítani a nagy gazdasági egységet? Átérezzük-e annak jelentőségét, hogy mit jelent részünkre az, ha a magyar kisebbségi tőkét első sorban a kisebbségi érdekek szolgálatába állítjuk? *S végül, tudunk-e már egyszer öntudatos gazdasági-politikát folytatni?* Ezekre a kérdésekre kell ma határozott választ adni. Azt hiszem, válaszunk nem lehet más, mint határozott igen!

Tehát hozzá kell kezdenünk késedelem nélkül a legerőteljesebb gazdasági szervezkedéshez. Meg kell teremtenünk a magyar gazdasági egységet. E nagy munka szolgálatába kell állítanunk a magyar társadalom minden rétegét, úgy falvakban, mint városokban. Meg kell értetnünk minden magyar emberrel, hogy itt élet-halál harcról van szó, s épen ezért kötelessége mindenkinek, aki magyarnak vallja magát, újult erővel kivenni részét a támogatásból és az újjáépítés nehéz munkájából. Össze kell gyűjtenünk parlagon heverő erőforrásainkat, fel kell ismernünk intézményeink jelentőségét, új életet kell adnunk magyar pénzintézeteinknek, hitel-szövetkezeteinknek, fogyasztási-, termelő- és értékesítő-szövetkezeteinknek és a magyarság összes, még fel nem sorolt érdekképviselői szerveinek. *Akik bennünket munkánkban*

nem támogatnak, azoknak magatartása azonos a magyar kisebbségi érdekek elárulásával.

Ha az erdélyi magyarság nagy tömege kiveszi részét a gazdasági ujjászületés nagy munkájából, akkor megerősödött intézményeink életet adó, elhelyezkedést nyújtó lehetőségek tárházai lesznek, melyekben a magyar társadalom minden rétege munkahelyre találhat. *Több évszázados magyar kulturánk elegendő biztosítékot nyújt nekünk arra, hogy ebben a sorsüldözött helyzetben is megtaláljuk és felismerjük önmagunkat!* Az időközben felnőtt magyar ifjú nemzedék jogosan kér munkát, jogosan támaszthat olyan igényeket és követeléseket, amelyek egy komoly életnek volnának kiinduló pontjai, de ezeket az igényeket és követeléseket csak akkor teljesíthetjük, ha az erdélyi magyarság minden rétege elsőrendű kötelességének tartja saját pénzügyi és gazdasági intézményeinek támogatását.

Le kell számolnunk azzal a gondolattal, hogy mi, a mindenkori kormánytól bármilyen csekély támogatásban is részesülünk. A kormány elnyomó, beolvasztó és elszegényítő politikájával szemben egyedüli védelmi fegyverünk *csakis a faji öntudat, az összetartás és az egymást-támogatás gondolata lehet.*

Fel kell ismét figyelniünk Goldis Vazulnak az 1912-ik évben történt megállapítására, amikor a román nemzetiségi kérdésről folytatólag így ír: *„Ha a magyar nemzeti állameszme azt jelentené, hogy az ország nem magyar nemzetiségeit meg kell akadályozni anyagi megerősödésükben, nemzeti kulturájukban, akkor ez nemcsak pogány igazságtalanság, de céltalan haszontalanság lenne, amely megtöri az emberi haladás örök törvényein”.* Már akkor is igaza volt Goldisnak! Mennyivel helytállóbb e megállapítás ma, csaknem egy negyedszázad elteltével. *Ha a román nemzeti állameszme azt jelenti, hogy bennünket meg kell fosztani anyagi erőforrásainktól és nemzeti kulturánktól, akkor ma, egy még nagyobb pogány igazságtalanság történik velünk, hiszen csaknem egy negyedszázados világfejlődés után akarnak bennünket gyarmati sorsba sülyeszteni.*

Tudomására kell adnunk egyszer már úgy az államhatalom minden tényezőjének, mint az egész kulturvilágnak.

hogy akkor, amikor csaknem kétmilliónyi kulturában fejlett magyar tömeget a jelenlegi államkeretbe bekebelezett, ezzel a ténykedésével vállalta azt a kötelezettséget is, hogy az itt élő magyarságnak szabadságot, kulturát, gazdasági fejlődést és életlehetőséget is biztosít. Ez természetes folyamánya lett volna a bekövetkezett történelmi átalakulásnak. Az államhatalomnak pedig csak akkor lehet erkölcsileg is kevésbé vitatható jogcime a hozzánk való törhetetlen ragaszkodáshoz, – amit annyira szeret és igyekszik kihangsúlyozni az egész világ előtt –, ha nem vonja meg tőlünk és nem semmisíti meg azokat az életlehetőségi eszközöket, amelyek bennünket jogosan megilletnek gazdasági, pénzügyi és kulturális fejlődésünk szempontjából.

És most kérdeznem kell, hogy az elmúlt 15 év nyújtotta nekünk szabadságot, kulturát, gazdasági fejlődést és életlehetőséget? Nem! Mindezekről megfosztattunk.

Pénzügyi és gazdasági vereségeink rendkívül súlyosak. Földjeinket elvették, intézményeinket tönkre tették, a magyar tisztviselők ezreit hivatalaikból elbocsátották, a magyar gazda- és iparostársadalmat elszegényítették, a magyar munkásosztály kezéből a szerszámot kivették. Folytatható ez így tovább? Ezek azok az okok, amiért nem maradhatunk tovább bizonytalanságban. Országos Magyar Pártunk elnöksége, de megmaradt intézményeink vezető férfiai is tisztában vannak a helyzet komolyságával. Elérkezett az ideje annak, hogy számba vegyük földig sujtott intézményeinket és határozzunk azoknak mikénti megtartásáról, ujjáélesztéséről és megerősítéséről. Félre kell dobnunk az eddigi megalakuló és elszintelenítő jelszavakat és keresnünk kell azokat az eszközöket, amelyeknek segítségével mielőbb eljutunk az erdélyi magyarság gazdasági ujjászületéséhez és egységes irányításához.

Pártunk évtizedes multja és politikai téren kifejtett működése, de eddigi kisebbségi életünk is azt érezteti velünk, hogy az országos politikai szervezkedéssel párhuzamosan *gyökeresen végre kell hajtanunk országosan gazdasági szervezkedésünket is*. E cél elérése érdekében meg kell alakítanunk az erdélyi magyarság *Országos Gazdasági Tanácsát*, az Országos Magyar Párt keretén belül. Az Országos

Magyar Gazdasági Tanácsban képviselőt kell kapnia a magyarság összes gazdasági szerveinek. Az ily módon megalkotott Gazdasági Tanács dolgozzon ki munkatervet és gondoskodjék annak érélyes végrehajtásáról. Munkatervét akként alkossa meg, hogy az a magyarság gazdasági és pénzügyi érdekeinek megvédésére és fejlesztésére szolgáljon. A Gazdasági Tanács intézkedései magyar intézményeinkre nézve legyenek *kötelező* jellegűek, s ha az egyetemes érdek úgy kívánja, hajtson végre szezékiót is. Azok az intézmények, amelyek a Gazdasági Tanács útásításait nem követik, az erdélyi magyar társadalom egyeteméből kikapcsolandók. *Lássunk tisztán, kik támogatják a magyarság érdekeit, kikre számíthatunk!* Az Országos Magyar Párt politikai megmozdulásaiban helyezzen különös súlyt a gazdasági kérdésekre és ezekben a kérdésekbén a Gazdasági Tanáccsal járjon el egyöntetűen. Az irányítás és a folyó ügyek intézése céljából állandó iroda tartassék fenn.

Ezt a megoldást találom jelenlegi helyzetünkben legalkalmasabbnak arra, hogy gazdasági és hitelszerveinket egységesen irányíthassuk s azokat lehetőleg teljes egészükben az erdélyi magyarság érdekeinek szolgálatába állíthassuk. Úgy érzem, hogy ez az elhatározás, – mely jelentőségében mindenkit érint, aki magyarnak vallja magát, – vezet bennünket legközelebb kifejeceésedett, öntudatos, magyar kisebbségi gazdaság-politika műveléséhez, amelynek folyamánként, – ha mindjárt nagy lecke-díj árán is – helyrehozzhatjuk eddigi téves gazdaság-politikai hibáinkat, amihez nagymértékben hozzájárult a mi becsületes hiszékenységünk is.

A következő *határozati javaslatot* terjesztem elő, elfogadás végett:

1. Az elmúlt 15 esztendő tapasztalataiból megállapítandó, hogy a jövőben magyar kisebbségi társadalmunk csakis úgy tudja helyét megállani, ha megmaradt gazdasági és pénzügyi intézményeit egységes irányítás mellett újjászervezi.

2. E cél elérése érdekében megalakítandó az erdélyi magyarság Gazdasági Tanácsa aként, hogy abban az erdélyi

magyar gazdasági érdekképviselői szervezetek megfelelően képviselve legyenek. A Gazdasági Tanács megalakulásával egyidejűleg kidolgozza munkatervét a magyarság gazdasági érdekeinek figyelembevételével. A Gazdasági Tanács megalakítására az Országos Magyar Párt intézőbizottságát kéri fel.

3. Az Országos Magyar Párt a Gazdasági Tanács jelentőségére és működésére az erdélyi magyarság figyelmét nyomatékosan felhívja és terveinek megvalósítása érdekében mindenkor kész munkába állani.

4. A Gazdasági Tanács kizárólag magyar kisebbségi gazdasági érdekeket képvisel és szolgál s érdekei az Országos Magyar Párttal mindenben összhangban állanak.

5. A Gazdasági Tanács határozatait és útmutatásait az Országos Magyar Párt illetékes szervei útján hajtja végre és a végrehajtás eredményéről az intézőbizottságnak a Gazdasági Tanács tartozik jelentést tenni.

A termelés és értékesítés megszervezése.

Előadó: **Dr. Oberding József**, okl., közgazda, Kolozsvár.

A termelés és értékesítés szövetkezeti megszervezése még mindig megoldatlan kérdése az erdélyi magyar szövetkezeti mozgalomnak. Ennek oka a magyar szövetkezeti mozgalom történeti fejlődésében rejlik, mely a hitel- és a fogyasztási szövetkezetek szervezésével indult meg a múlt század utolsó évtizedében a falusi hitel- és áruuzsora letörésére s mind a világháború kitöréséig ebben az irányban haladt. A háború után, az impériumátvételnélkor az erdélyi magyarságnak tehát csak hitel- és fogyasztási szövetkezetei voltak s az első időkben szövetkezeti politikánk ezeknek megtartására és megerősítésére irányult. A későbbi években szövetkezeti központjaink már a szövetkezeti hálózat kiépítését, is munkába vették s ebbe a programba a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége felvette a termelő- és értékesítő szövetkezetek megszervezését, melynek eredményeként az utolsó három évben mintegy 60 tej szövetkezet alakult, túlnyomó többségben a Székelyföldön. A tej szövetkezetek sikere, melyek működésüket a gazdasági válság kimélyülésének időpontjában kezdték meg, nemcsak azt igazolják, hogy a termelő és értékesítő szövetkezetek kedvező talajra találtak nálunk, hanem egyben azt is, hogy a válság elleni küzdelemben igen jelentős szerepet vannak hivatva betölteni. Éppen ezért indokolt szövetkezeti politikánknak a termelő és értékesítő szövetkezetek megszervezésére és kiépítésére irányuló célkitűzéseit továbbra is munkálni, bár a súlyos gazdasági helyzet erre irányuló törekvéseinket meglehetősen szűk korlátok közé szorítja.

Termelő és értékesítő szövetkezeteink kiépítését az adott körülmények közt a mezőgazdaság kevésbé figyelemre méltott ágazataiban kell tovább folytatnunk, melyek termékei-

nek még mindig meg van a piaca, ahol a szövetkezet alapítása nagy tőkebefektetést nem igényel, de a szövetkezeti termelés, illetve értékesítés útján mégis jelentős nyereségtöbblet érhető el. Ezeknek a gazdasági ágaknak felkarolását különben a túlságosan egyoldalú, szemtermelő mezőgazdasági rendszerünknek a mezőgazdasági válság tanúságai szerint való átszervezése is szükségessé teszi.

Ilyen lenne első sorban a tejgazdaság. A kisgazdaságok s különösen a városi fogyasztó piacoktól távol fekvő vidékek kisgazdaságai, intenzív tejtermeléssel nem foglalkoznak, mert tejtermelésük értékesítése nem rentábilis, az rendszerint túlfogyasztásra kerül a családban s ennek következtében úgy a magángazdaságra, mint a közigazdaságra nézve veszteséget jelent. Hogy a tej szövetkezetek ebből a szempontból mily nagy jelentőséggel bírnak, ölég, ha megemlítjük, hogy székelyföldi tej szövetkezeteink az elmúlt év folyamán közel 2 millió lej áruforgalmat bonyolítottak le. Ennek a hatalmas összegnek a székely falvakba juttatása tisztán a tejszövetkezetek érdeme.

Tejszövetkezeti hálózatunk kiépítését a székelyföldi tej-szövetkezetek bátorító eredménye alapján feltétlenül tovább kell folytatnunk, de a tej szövetkezeti hálózat fejlesztésével együtt gondolnunk kell a növekvő tejtermelés értékesítésének hathatósabb előmozdításáról is. A székely tejszövetkezetek piacukat eddig a regátban, s különösen Bukarestben találták meg. A regáti piac felvevőképesége egyelőre biztosítani tudja a székely tejtermékek elhelyezési lehetőségét, ha a tej szövetkezetek számára egy kommerciális szellemű értékesítő szervet létesítenénk, mely közvetlen összeköttetést teremtené a regáti élelmiszerkereskedelemmel. Ilyen értékesítő szervvé legalkalmasabban a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségének nemrégiben alapított siménfalvi fiókját lehetne kifejleszteni. Nagy nyereséget jelentene a tejfeldolgozás szempontjából, ha a szövetkezetek tejtermését dán mintára közvetlenül az értékesítő szerv dolgozná fel vajjá, túróvá, sajttá, mert így egységes típusu árut tudna piacra hozni. Ha a központi feldolgozás egyelőre még nem lenne megoldható, feltétlenül keresztül kell vinnünk legalábbis a szövetkezeti termékek központi csomagolását és márkázását.

A fogyasztó közönség szempontjából ugyanis rendkívül nagy jelentőséggel bír a megszokott csomagolású és általánosan ismert márkájú áru, eltekintve attól, hogy a központilag végzett csomagolás könnyebbséget jelent a helyi szövetkezetekre nézve is.

A székelyföldi tej szövetkezeti hálózat mellett igen alkalmas tejszövetkezeti szervezkedésre Kalotaszeg vidéke, Kolozsvárhoz való közeli fekvése és a sűrű autóbusz és vasúti összeköttetés folytán. A kalotaszegvidéki falvak tejszövetkezeti hálózatát szintén közös értékesítőszerv köré csoportosítva, lehetőleg Bánffihunyadi központtal lehetne kiépíteni. A kalotaszegi tejszövetkezetek produktumuk nagyrészét a közeli fogyasztópiacra való tekintettel, közvetlenül, tej formájában is piacra hozhatnák, különösen, ha a tejet pasztörizálás útján kedveltebbé tennék. De a tejtermelés és tejértékesítés szövetkezeti megszervezésére minden nagyobb fogyasztópiachoz közelfekvő vidék alkalmat nyújt.

Nagy súlyt kell fektetnünk a szövetkezeti tejértékesítés megszervezése mellett a szövetkezetek szakszerű tejtermelésének az előmozdítására is. Evégből igen kívánatos lenne, hogy a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve, vidékenként tejszövetkezeti tanfolyamot szervezzen a szövetkezeti tagok számára, valamint a tej szövetkezetek élére szakképzett tejmestereket állítsunk. A tejmesterek kiképzése legalkalmasabban a székelykereszturi mezőgazdasági iskolán rendszeresítendő tejmesteri tanfolyamokon történhetnék.

A tejszövetkezetek mellékágaként lehetne megszervezni a baromfi és tojástermelést és értékesítést, minthogy ezeknek a cikkeknek fogyasztóit ugyanazok képezik, mint a tejtermékek fogyasztóit, tehát az értékesítés céljából újabb piaci orientáció nem szükséges. A tejszövetkezetek vehetnék a kezükbe továbbá a méz és baromfitoll értékesítést is. Baromfitenyésztésünkre nézve nagy lendületet jelentene annak szövetkezeti megszervezése, különösen, ha a javaslatba hozott tejgazdasági tanfolyamokkal karöltve, baromfi tenyésztési tanfolyamok is rendeztetnének.

A termelő és értékesítő szövetkezeti szervezkedés másik hatalmas terepnumát a gyümölcskertészet képezi. Az erdélyi

gyümölcs éghajlati és talajviszonyainknál fogva úgy íz, mint húsosság tekintetében a legelőkelőbb helyet foglalja el, gyümölcsészetünk mégis teljesen visszamaradt. Gyümölcsstermelésünk és értékesítésünk szervezetlenségének rovására írhatjuk, hogy itt Erdélyben, Európa gyümölcsöskertjében, kaliforniai almát fogyasztanak tavasszal, mikor az minőség tekintetében össze sem hasonlítható az erdélyi almával.

A gyümölcsszövetkezetek felállítása szintén a legminimálisabb tőkebefektetést igényli. Ezeknek feladata elsősorban a szakszerű gyümölcsstermelés megvalósítása, különösen a permetezés bevezetésével, továbbá a termés közös értékesítése. A gyümölcsszövetkezetek a termés minőségi és mennyiségi feljavítása mellett, jobb és előnyösebb értékesítési lehetőséget jelentenek a termelők számára. A gyümölcsstermelés és értékesítés szövetkezeti megszervezése terén szintén történtek kezdeményező lépések a Székelyföldön, ú. n. gyümölcsközségek alapítása által, melyek igen szép sikerrel működnek. Tekintve a gyümölcsszövetkezetek minimális üzemeltetői szükségletét s ezzel szemben a szövetkezetek gazdasági előnyét, a gyümölcsszövetkezetek beszerzését szintén programba vehetjük. A szövetkezeti gyümölcsértékesítés már export-lehetőségekkel is számolhat, a magánkereskedelem már eddig is jelentős tételekben szállított erdélyi gyümölcsöt a külföldre, mégpedig minden különösebb kockázat nélkül, a külföldi importőrök megbízása alapján, akik előszeretettel látogatnak hozzánk minden évben. Gyümölcsstermésünk elhelyezését azonban az export-lehetőségek figyelmen kívül hagyásával is teljes egészében biztosítja a belföldi piac, természetesen a szövetkezeti termelés és értékesítés útján sokkal jobb árak mellett, mint a multban. Gyümölcsstermelésünk fellendítése érdekében szintén kívánatos lenne a gyümölcsstermelő vidékeken gyümölcsészeti tanfolyamokat rendezni.

Nagy jelentőséggel bír a szőlősgazdák számára a bortermelés pinceszövetkezetek útján való kezelése és értékesítése. A pinceszövetkezetek egyik igen szép példájával találkozunk itt a közelben a tekei szászoknál, s ha e buzdító példa nyomán a magyar bortermelők is szövetkezetekbe tömörülnének, nagyban előmozdíthatnák a borértékesítést.

A mezőgazdasági termelés és értékesítés szövetkezet; megszervezésébe a fentebb tárgyalt speciális termelő- és értékesítő szövetkezetek mellett a hitel- és fogyasztási szövetkezetek is bekapcsolódhatnak az ilyen célra alakított alosztályok (szakcsoportok) útján. Oly községekben, ahol már hitel- vagy fogyasztási szövetkezetek működnek, a termelő- és fogyasztási szövetkezeti mozgalmat a legcélszerűbben a szövetkezeti szakcsoportok szervezése útján indíthatjuk meg, egyrészt gazdaságossági szempontokból, másrészt pedig, hogy a falu „túlszervezését” elkerüljük. Különösen a hitel-szövetkezeteknek áll érdekükben a termelő- és értékesítő alosztályok megalakítása, hogy a mezőgazdasági moratórium alatt is biztosíthassák szövetkezetük prosperitását. Erre nyomtatékosan felhívjuk hitelszövetkezeteink igazgatóságának a figyelmét. Nem kisebb jelentőségű azonban a fogyasztási szövetkezetekre nézve sem a termelési és értékesítési ágazat munkaprogramjukba való intenzív bekapcsolása, különösen ha tekintetbe vesszük rentabilitásuknak az utóbbi időkben való állandó hanyatlását. A fogyasztási szövetkezetek a termelő és értékesítő alosztályok bekapcsolása útján nagyban fokozhatják rentabilitásukat. A falusi fogyasztási szövetkezetek termelői, illetve értékesítési tevékenységének irányítását a „Hangya” központ kell a kezébe vegye, oly módon, hogy a falusi fogyasztási szövetkezetek termelő- és értékesítési szakosztályai által produkált terményeket a városokban kiépítendő szervezetei útján hozza forgalomba. Erre a kérdésre a következőkben még részletesen kitérünk.

A hitel és fogyasztási szövetkezetek, a fenti mezőgazdasági ágak termelésének és értékesítésének megszervezése mellett, előmozdíthatják továbbá tagjaik gabonaértékesítését is, a tagok eladásra szánt gabonájának a bukaresti Export-Import Szövetkezeti Központnál való felajánlása útján. A hadsereg gabonaszükségletének ellátása ugyanis újabban az Export-Import Szövetkezeti Központ hatáskörébe tartozik. Minthogy azonban az Export-Import Szövetkezeti Központ csak nagy tételekben vásárol, az ezúton való értékesítést csak nagyobb gabonatermelő vidékek szövetkezetei vehetik igénybe. De megszervezhetik a hitel- és fogyasztási szövetkezetek a falu gabonatermésének az értékesítését tőzsdei

eladás útján is, oly módon, hogy a falu eladásra váró gabonakészletét összeírják s ennek eladására megbízást adnak egy tőzsdeügynöknek. Ily módon a nagybani eladási árat élvezhetik a gazdák. Ebben az esetben előnyt élveznek azok a községek, ahol lehetőleg azonos fajú és azonos minőségű gabonát termelnek. A Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségének igazgatósága most foglalkozik a lóheremag németországi export-lehetőségeinek kutatásával, s ha sikerülni fog a lóheremag exportját biztosítani, úgy a lóheretermelés és értékesítés terén szintén nagy szerep vár a szövetkezetekre, mely szintén figyelemre nem méltatott, de jelentős jövedelmet biztosító termelési ág.

A mezőgazdasági termelés és értékesítés megszervezésének tárgyalása kapcsán külön kell foglalkoznunk a székely közbirtokosságok erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezeti szervezkedésével. A regátban már régen elterjedtek és igen jelentős eredményt mutatnak fel a nálunk eddig teljesen ismeretlen erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezetek. Annál nagyobb örömmel üdvözölhetjük az ez év tavaszán a Székelyföldön megindult fakitermelő és értékesítő szövetkezeti szervezkedést. Igaz, hogy ezideig a mozgalom még csak a csiki közbirtokosságok közt talált talajra, de reméljük, hogy a közbirtokosságok vezetői felismerve ennek a mozgalomnak nagy nemzetgazdasági jelentőségét, rövidesen követni fogják a csiki kezdeményezést. Ha sikerülne az összes székely közbirtokosságokat fakitermelő és faértékesítő szövetkezetekbe szervezni, úgy a székely közbirtokosságok Románia legnagyobb faipari organizációját teremtenék meg s központi értékesítő szervük a nemzetközi fapiacra is jelentős tényezővé válnék. Ezt a kérdést rendkívüli fontosságára való tekintettel állandóan szövetkezeti politikánk homlokterében kell tartanunk és mindent el kell követnünk a mozgalom kiterjesztése és megerősítése érdekében.

Reá kell mutatnunk végül a városi fogyasztási szövetkezeti hálózat kiépítésének a szükségére. Fogyasztási szövetkezeti mozgalmunk ezidőszerint még nem tudott a városokban mélyebb gyökeret engedni, pedig a fogyasztási szövetkezeteknek ma inkább a városon van jelentőségük, mint falun. A falusi fogyasztási szövetkezeti mozgalom annak idején az

áruuzsora letörésére indult meg nálunk, ma azonban az éles kereskedelmi verseny folytán már alig beszélhetünk áruuzsorról. Igen gyakori eset az utóbbi időben, hogy a konkurrens kiskereskedelem a legjelentősebb árucikkeket olcsóbban adja, mint a szövetkezet, minek következtében a fogyasztási szövetkezetek sokat veszítenek népszerűségükből. De a nemzeti termelés- és értékesítésre nézve a falusi fogyasztási szövetkezetek különben is teljesen közömbösek, mert árucikkeik legnagyobb része külföldi származású. Ezért sokkal fontosabbnak tartanánk, ha a fogyasztási szövetkezeti mozgalmunk súlypontja a városokba helyeződne át, a városi fogyasztók megszervezése céljából, hogy a magyar falvak terméneinek elsősorban a városi fogyasztók biztosítsanak piacot. A városi fogyasztási szövetkezetek megszervezését a „Hanygya” központtól várjuk.

Az előadottak alapján a következő határozati javaslatot vagyok bátor előterjeszteni:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy

1. a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége által beindított termelő- és értékesítő szövetkezeti szervezkedést mindenben helyesli s a már meglévő tejszövetkezeti hálózat teljes kiépítése mellett szükségesnek látja az akciót a tojás-, baromfi-, toll-, méz- és gyümölcstermelés és értékesítésre is kiterjeszteni, hasonlóképpen a székelyföldi erdőközirtokosságoknak erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezetekben való megszervezésére;

2. felhívja a hitel- és fogyasztási szövetkezetek figyelmét a mezőgazdasági termelés és értékesítés szövetkezeti megszervezésének előmozdítására, termelő- és értékesítő szokosztályok (szakcsoportok) alakítása útján;

3. kívánatosnak tartja, hogy a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége

az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve tejgazdasági, baromfitenyésztési és gyümölcsészeti tanfolyamokat szervezzen, a székelykereszturi mezőgazdasági iskola pedig tejmesteri tanfolyamokat rendszeresítsen;

4. a „Hangya” szövetkezetek központjának figyelmébe ajánlja a városi fogyasztási szövetkezetek megszervezését, a magyar termelők és fogyasztók közvetlen összekapcsolása céljából.

Az adósságrendező törvények.

Előadó: **Dr. Vajda Béla** ügyvéd, Dicsőszentmárton.

Alig zajlott le a szatmári nagygyűlésen a magyar pénzügyintézetek szerepét tisztázó vita és alig tétettek meg az első lépések a magyar gazdaközönség pénzügyi megerősítésére hivatott Magyar Földhitelintézet megalakítása iránt, a gazdasági válság már is olyan méretűvé vált, hogy annak kifejlődésére és közvetlen hatásaira az erdélyi magyar gazdasági tényezők irányító befolyást többé már nem gyakorolhattak s levezetésére nem lett volna elegendő a válság miatt megalakulni nem tudó földhitelintézet sem.

A gazdasági válság olyan helyzetbe sodorta az egész világot s különösen Romániát, hogy feltétlenül módot kellett találni valamilyen formában, legalább a tovább-vegetálásra s Romániában az erre vezető eszközök keresése közben jutottak el az úgynevezett „konverziós” törvényekhez.

Ha végigtekintünk a világgazdaság történetén, látjuk, hogy nem a mostani válság az első a maga nemében. A történelem folyamán gyakran fordult elő, hogy gazdasági fellendüléseket gazdasági leromlás követett; nagy háborúknak pedig szükségképpen velejárója volt a gazdasági összeomlás.

E megismétlődő jelenségeket vizsgálva, láthatjuk, hogy az ilyen rendkívüli nehézségeket rendkívüli eszközökkel igyekeztek mindig orvosolni. Itt csupán a régi római birodalomban időnként keresztülvitt. adósságelengedésekre, kamattörésekre és kamatlábleszállításokra utalunk, amelyet a köztársasági és császári Róma vezetői és pártjai többször vettek igénybe. Minthogy azonban ott is többnyire nemcsak a gazdasági szükségesség, hanem főként a politika diktálta ezeket az eszközöket s életbeléptetésüknél a demagógiának is nagy szerepe volt, a várt javulás legtöbb esetben elmaradt.

Napjainkban, majdnem párhuzamosan a mi konverziós

törvényeinkkel, egy másik európai agrárállam – Magyarország – is megpróbálta a mezőgazdasági adósok helyzetét megkönnyíteni, többek közt kimondva, hogy egyelőre azok a rövidlejáratu gazdaadósságok nem mondhatók fel s utánuk törlesztés nem kívánható, melyeknek kamatait az adósok pontosan megfizetik s egyben leszállította a kamatokat azzal, hogy az eddigi kamathátralék 10 év alatt lesz törlesztendő. A még életképes gazdák jövője érdekében egyeztető bizottságok létesítettek. Azok birtoka azonban, akikkel szemben ezek az intézkedések elegendők és célravezetők nem volnának, árverésen eladásra kerül ugyan, hogy a befolyó vételárból a hitelező is pénzhez jusson, de a birtokokat egy létesítendő földvásárló szövetkezet veszi meg oly módon, hogy az ennek tulajdonába kerülő föld öt évig a régi tulajdonos bérletében marad, ennek lejártával pedig elővételi joga van a régi tulajdonosnak, vagy hozzátartozójának. A mezőgazdák megmentését tehát oly módon igyekeztek elérni, hogy a hitelezők se jussanak teljes romlásba.

A román törvényhozás tehát nem új nyomokon járt, mikor a konverziós törvényeket meghozta s azt sem mondhatjuk, hogy bizonyos intézkedésekre, ha azok erőteljes belenyulást jelentettek is a magángazdaságba, szükség ne lett volna. 1931-ben ugyanis már odajutottunk, hogy a mezőgazdasági termékek árának nagymérvű csökkenése következtében, nemcsak hogy az adós nem tudott kötelezettségének eleget tenni, de a magánhitelező és a pénzüintézetek érdekében is szükség volt valamilyen intézkedésre, mert azok már hiába indítottak pert és vezettek végrehajtást, követelésüket felhajtani nem tudták s a pénzüintézetek ezért nem tudták immobil követeléseiket likvidálni és betéteseik hirtelen támadt igényeinek eleget tenni.

Ilyen viszonyok között az ország felelős vezetőinek minden okuk megvolt arra, hogy a lehetetlen gazdasági viszonyokat, akár a magángazdaságok működésének korlátozásával is, orvosolni igyekezzenek s tényleg kezdetét is vette a különböző adósságrendező intézkedések életbeléptetése, melyek közül elég, ha megemlítjük az 1931 április 2-i, 1931 július 27-i, 1933. április 14-i kamattörvényeket; az 1931. dec. 18-i, 1932. február 13-i, 1932. március 12-i és 1932. dec. 23-i

moratóriumos (végrehajtásokat felfüggesztő) törvényeket; az 1929. július 10-i kényszeregyezségi törvényt 1930. július 4-i és 1932. okt. 20-i módosításaival s a közben teljesen hatályon kívül helyezett 1932. évi birói felszámolási törvénnyel s végül az 1932. április 19, 1932. okt. 26 és 1933. április 14-i úgynevezett konverziós törvényeket.

Az egész ország örömmel üdvözölte volna e rendelkezéseket, ha azok minden érdek figyelembevételével, kellő időben és módon, készültek volna s velük legalább is az az osztály lett volna megsegítve gyorsan és kellően, amelynek érdekében hozattak.

Rendkívüli idők – amint mondtuk – indokoltá teszik rendkívüli eszközök igénybevételét. E rendelkezések azonban véglegesek, szabatosak, könnyen áttekinthetők kell, hogy legyenek s végrehajtásuk könnyed és minél kevésbé költséges kell, hogy legyen. Ezenkívül pedig nem elég egyszerűen bizonyos korlátozó s jogmegszüntető intézkedések életbeléptetése, hanem ezekkel kapcsolatban a gazdasági életben olyan más intézkedések is teendők, amelyek elősegítik a gazdasági élet újbóli megindulását, úgy azok számára, akik érdekében e hatásos védelmi intézkedések foganatosítottak, mint azok részére, akiknek jogait érzékenyen megnyirbálták és kisebbitették. Mindezt azonban konverziós és moratóriumos törvényeink s különösen pedig a „szakértők” kormánya által hozott első törvény egyáltalában nem valósította meg.

Az első adósságrendező törvény minden statisztika nélkül készült el, s még azt sem tudták a törvényhozók, hogy mekkora összegről van szó s a nemzeti vagyonnak mily nagy részét érintik s nem törődve semmi számítással, e törvény az állam kötelességévé akarta tenni az általa megsemmisített követelések folytán érintett hitelezők kártalanítását. Nem törődött e törvény azzal, hogy az ország mezőgazdasági adóssái szoros kapcsolatban vannak az ország többi termelő osztályaival s hogy e termelő osztályok helyzete is meginog, ha egyszerűen rendeződik e nehéz kérdés. Életbeléptetett olyan eljárást, amely súlyos teherrel járt az amúgyis veszteségeket szenvedő hitelezőkre s különösen a kisebb pénzintézetekre és hitelszövetkezetekre. Rendelkezéseinek keresztülvitele hosz-

szas bírói eljárások után ért volna véget, mely idő alatt az adósok és hitelezők ellenfélként kellett volna egymással szemben álljanak. Számos kivételt létesített úgy az adósok, mint a hitelezők között s e kivételek egyike érzékenyen éppen a kisebbségeket érintette. Amikor lehetetlenné tette a hitelezőknek, hogy pénzükhöz juthassanak, ugyanakkor nem adta meg a módot arra, hogy viszont ezek saját hitelezőikkel szemben megfelelően védve legyenek. Megingatta teljesen a kölcsönös bizalmat, a szerződések erejébe vetett hitet s tönkretette a hiteléletet, mely nélkül a magántulajdon elvén felépült társadalom el sem képzelhető. Életük fáradozásainak összes eredményeitől fosztott meg egyeseket s tehetetlenné tette jól megalapozott pénzintézetek, társadalmi és egyházi intézmények működését, csökkentette az állami bevételeket, növelte a munkanélkülieket. Ugyanakkor az adósok vállaira is számos nehéz gondot helyezett. Így például azt, hogy a törvény kedvezményeit igénybevevők állami előírás szerint kell gazdálkodjanak s hogy ingatlanaik elidegenítése mindaddig megtámadható, amíg a 30 évre tervezett fizetési kötelezettségeknek eleget nem tesznek. Ahelyett tehát, hogy a szükségessé váló operációt gyors és tiszta eljárással azonnal úgy vitte volna keresztül, hogy az eszméltre tért újból kezdhesse, ha mindjárt nehéz körülmények között is, gazdasági életét s ez élet megkezdésének megteremtette volna a lehetőségeit, ágybafektette a betegeket, megfosztva őket tápláléktól és orvosságtól.

Mindezeket a törvényről nemcsak egyesek állapították meg, hanem olyan kritikusok is, akiknek véleménye feltétlenül elfogadandó volt. Bebizonyult ezen első korverziós törvénynek tarthatatlansága úgy jogi, mint gazdasági szempontból. Előbbit igazolja a számos per, a bíróságok tulhalmozott munkája, a szakemberek vitája és különösen a Semmitőszék ama határozata, mely a törvény alkotmányellenességét állapította meg. Gazdasági szempontból pedig kellő kritikában részesítette a népszövetségi szakértők jelentése, a keletkezett gazdasági pangás és maga a román kormány is, amely az 1933–1934 évi költségvetési törvény indoklásában kénytelen többek között a következőket megállapítani: „A mezőgazdasági adósságok rendezésére vonatkozó törvény,

amelynek az lett volna a hivatása, hogy könnyítsen a termelő mezőgazdasági tényezők nagy tömegének, azon a kritikus helyzetén, amelybe ezek a hosszantartó gazdasági válság következtében, termelvényeik árainak zuhanása folytán jutottak s amely törvény éppen ezért a hitelválságot illetően is megoldást kellett volna létesítsen, oly módon hozatott létre, hogy éppen az ellenkező eredménnyel járt”.

Annak dacára, hogy az első nemzeti párti kormány tavaly e megállapítást tette az Argetoianu-féle törvényről, mégis politikai szempontból nem vonta le e megállapításnak összes tanulságait akkor, amikor az átmeneti második, majd pedig a jelenleg érvényben lévő harmadik konverziós törvényt megalkotta. Ez utóbbiról is megállapítható, hogy bár az előbbi két törvény egyes sérelmeit és hiányait pótolta és helyreigazította, még sem tekinthetjük ezt sem olyan tökéletes alkotásnak, amellyel meg lehetnének elégedve. Az adósoknak nem tetszik, mert megszorították előbbi kedvezményeik s nem terjesztetnek ki a kedvezmények az összes adóskategóriákra, holott időközben nyilvánvalóvá vált, hogy a kedvezményekre mindnyájan reászorultunk. Nem elégíti ki a hitelezőket, mert ismét elodázza még azoknak a csekély részleteknek a fizetését is, amikre pedig – sokaknak éppen létfenntartásuk érdekében – feltétlen szükségük van s amikhez a régi törvények értelmében már talán hozzá is jutottak volna. Fenntartja a kis pénzüzetekre nehezedő régi terheket. Általában telve van ellentmondó és nem világos rendelkezésekkel s alkalmat ad számos hosszanhuzódó perre s azzal, hogy ismét kitolta a kamatfizetési határidőt, valósággal beleneveli az adósokat abba a gondolatkörbe, hogy az adóságokat rendezni *egyáltalán nem* kell, mert hiszen a határidőket folyton halogatják, de viszont a hitelezőkben is felkelti a reményt, hogy talán lesz még reájuk nézve jobb törvény is s mindezekkel maga nehezíti meg a békés úton való végleges egyezkedéseket.

Egyszerű, világos, könnyen áttekinthető, gyorsan elintézhető, végleges és mindenkire vonatkozó rendelkezések helyett tehát ismét összekuszált, számos kivételt és privilégiumot tartalmazó törvényhez jutottunk, olyan törvényhez, amelyre vonatkozóan egy erdélyrészi jogi szaklap júniusi

számában már felvetették alkotmány-ellenességének megindokolt gondolatát is s melynek előirt és szükséges végrehajtási utasítását a különböző érdekeltségektől ide-oda rángatott kormány, a törvény életbeléptetésének 3-ik hónapjában sem tudta még közzétenni.

Mit tett és mit tehetett mindezzel szemben a Magyar Párt és mi lehet az, amit az összes magyarság érdekében ezután is tenni kell?

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk – s ebben azt hiszem mindnyájan egyetértünk, – hogy abban a helyzetben, melyben a romániai magyarság él, nem tekinthetjük a magyarság feladatának e kérdés önálló megoldását, mert ehhez hiányzik a teljes elszigeteltsége s a kellő gazdasági és jogi kényszerítő biztosító erőnk. Számolnunk kell az adott helyzettel és a hozott törvényekkel. A Magyar Párt vezetősége s különösen a parlamenti csoport, megtették kötelességüket s miután nem egyes gazdasági és társadalmi osztályok képviselőiként, hanem az összmagyarság érdekeinek védőiként foglalnak helyet a törvényhozásban, e körülmények nehézségeinek megfelelően, mindig eltalálták azt a hangot, amellyel a törvényjavaslatok tárgyalásánál fel kellett szólalniok. Hozzászólásuknak lényege mindig az volt, hogy a Magyar Párt nem ellenez semmi olyan törvényt, vagy intézkedést, mely a bajba jutott mezőgazdasági és más adósok helyzetén enyhítene, de követeli, hogy ez az intézkedés *általános* legyen s egyben számoljon a hitelezők érdekeivel is annyiban, hogy ne tegye tönkre ezek vagyoni lehetőségeit is. A javaslatoknak számos hibáira mindig reámutattak s figyelmeztették a közvéleményt olyan következményekre is, melyekkel a kormány nem számolt, de amelyek, amint látjuk képviselőink felszólalásaiból, mindig pontosan bekövetkeztek.

Mínhogy pedig e törvényekkel kapcsolatban – a dolog természeténél fogva – a népbolondításra, a szenvedélyek szítására, a társadalmi osztályok és csoportok közti béke megrontására számos alkalom kínálkozott s azzal igen sokan éltek is, a Magyar Párt igyekezett szóval és írásban, sajtóban, ismertető füzetekben, gyűlésekben és értekezleteken a törvény intézkedéseit világosan és könnyen érthetően, pártatlanul a nagyközönség elé tárni, mindig hangsúlyozva,

hogy e törvény nem szabad, hogy eszköz és alkalom legyen a magyarság egységének megbomlására.

Nem lehet vitás, hogy a kedvezményben részesülő adósoknak saját érdekük is az, hogy tartozásaikat a mostani nyugodt körülmények között mielőbb rendezzék, oly módon, hogy megfelelő megállapodásokat létesítsenek magánhitelezőikkel s a pénzüzetekkel. Érdekük ez a hitelezőknek is, akiknek szem előtt kellene tartaniok, hogy bár ez lényegében áldozatokkal jár, de követeléseikhez saját érdekükben sem ragaszkodhatnak teljesen, mert ez esetben talán semmit sem kapnának, még akkor sem, ha türelmetlenségükkel adósaikat tönkretennék. A pénzüzeteknek megfelelő eszközök és módzatok megtalálásával kell mindkét csoport segítségére sietni; ezeknek pedig be kell látniok, hogy magyar intézményekre és magyar pénzüzetekre szükség van, nemcsak azért, mert e pénzüzetek számos magyar embernek adnak kenyeret s amint bebizonyult, jótékony célokra is csak magyar intézményektől lehet remélni számottevő áldozatot, de azért is, mert e pénzüzetek léte és működése természetes akadály az idegen tőkének magyar vagyonok megszerzésére irányuló akciójával szemben, amit most még talán nem is látunk eléggé s éppen azért nem is méltányolta senki eddig kellően ezt a feladatot.

Az új, Vaidaféle konverziós törvény bizonyos mértékben megnyugtatólag hat az adósokra, mert egyelőre sem nagyobb összegeket fizetniök nem kell, sem pedig végrehajtásoktól, árverésektől nem kell tartaniok, viszont a hitelezőket is megnyugtatta abból a szempontból, hogy tulajdonképpen adósságelengedést nem tartalmaz, sőt a pénzüzetek is megfelelő védelemben részesülnek a betétesekkel szemben. Mindez azonban mindhárom csoportra ezidőszert – úgy látszik – ellentétesen hat és nem látja meg egyik csoport sem az elintézés sürgősségének fontosságát, holott figyelembe veendő, hogy amíg egyrészt eddig már három törvényes intézkedés történt, épp úgy nincs kizárva, hogy az 1933 április 12-iki törvény sem az utolsó s ahogy egyik törvényben több, a másokban kevesebb előny biztosított egyes tényezők részére, ugyanúgy történhetik ez megfordítva is. Ugyancsak teljesen beláthatatlan, hogy a gazdasági helyzet

ezen idő alatt hova fog fejlődni. Jöhet infláció is, amely a kiegyezni vonakodó hitelezőket érintheti sokkal károsabban, mint egy mostani gyenge egyezség, de el is maradhat ez az infláció, amelyben viszont az adósok egyrésze bizakodik. Ha pedig semmi egyebet sem veszünk figyelembe, mint a jelen törvény rendelkezéseit, akkor is számolni kell azzal a sok kellemetlenséggel, ami mindenkire vár, mindaddig, amíg helyzetét nem tisztázza. Számolni kell a perek sokaságával s a felmerülhető költségekkel. Bizonyos, hogy most szélségszerű van s kellő idő is van az ügyek rendezésére. Különösen a gazdatársadalom az amely Madgearu adótörvényei értelmében, ha nem is kellő, de meglehetősen adómérséklésben részesült s így közterhei is jobban csökkentek, mint másoknak. Nem kell azonban figyelmen kívül hagyni azt, hogy a mint az 1933–1934 évi költségvetés és ahhoz csatolt kimutatások is elénekbe tárják – vannak olyan adónemek és állami bevételek, amelyek éppen a hitelválság következtében nagy mértékben estek, sőt majdnem megszűntek.

Hasonlítsuk csak össze az egyenes adók közül a föld- a tőkekamat és fizetési adókat, a közvetett adók közül pedig a kincstári bélyegeket 1930–1933 évekre vonatkozóan s kapni fogjuk a következő eredményt:

Adónem	1930 évben		1931 évben		1932 évben		1932 évre	
	előirány- zott	be nem előirány- zott	előirány- zott	be nem előirány- zott	előirány- zott	be nem előirány- zott	előirány- zott	
	(13.18%)		összegek millió leiben		(14.08%)		600	
Föld	1450	-280	1425	-474	1000	-253		(13.18%)
Tőkekamat	1000	+120	1000	-172	700	-374	285	(6.32%)
Fizetés	1800	+150	2000	-22	1800	-559	1110	
Eladott okm. bélyegek	1930	-293	1763	-406	1500	-543	1300	

Láthatjuk e számokból, hogy olyan adók, melyek még 1930-ban az előirányzottnál nagyobb összegbe folytak be, az idők folyamán aránytalanul nagy mértékben csökkentek s ezen adók emelkedése egyelőre nem is várható, mert hisz éppen a tőkekamat és a fizetések utáni adók azok, melyek ez irányzatot mutatják s tudjuk azt, hogy a tőkekamatadó nagyrészt a kincstár a betétek kamatainak s a részvénytársasági jövedelmeknek megadóztatásából nyerte, a betétek pedig – szintén rendelkezésünkre álló adatok szerint –

egyrészt már 1931 év végéig 1930 évhez viszonyítva, több mint 50%-os tőkecsökkentést szenvedtek (a Bankszindikátus intézeteinek 4 milliárdos betét összege 1656 millióval, az ország összes intézeteinek 16,919 millióval összege 10,528 millióval csökkentek) s a megmaradt összegek kamata számbavehető jövedelmet nem hajt, úgyszintén a részvénytársasági tőke sem, a fizetések pedig hasonlóképpen súlyos csökkenést szenvedtek a leszállítások és elbocsátások miatt. Ha ezen adónemek és bevételek szükségképpen továbbra is hasonló tendenciát fognak mutatni, bizonyos védelemben nem részesült gazdasági tényezők tönkremenése és megszűnése következtében, úgy elkerülhetetlen, hogy a megmaradó és mindig megtalálható földbirtokokra és házakra előbb-utóbb ismét nagyobb teher szakadjon, ami megint még jobban meg fogja nehezíteni a birtokosok helyzetét s ezért érdeke mindenkinek, hogy mielőbb rendezze adósságait és kötelezettségeit s mindnyájunk érdekében ne hagyja kihuzni lába alól a földet, az őseitől megmaradt, vagy saját maga által szerzett birtokot.

Fentiekben voltam bátor előterjesztendő határozati javaslatomat indokolni. Az elmondottak szándékosan nem tartalmazzák a konverziós törvény részletes ismertetését. Szerény nézetem szerint ugyanis, e törvényt, általánosságban minden érdekelt ismeri, homályos és kétes rendelkezései pedig minden egyes konkrét esetre külön-külön lennének megvilágítandók, mert hisz maguk a szakemberek is különböző nézetet vallanak egyes kérdésekre vonatkozóan. Így tehát a szakosztály feladatát sem képezheti e törvény rendelkezéseinek részletes megbeszélése és magyarázata, de igen is e szakosztály és a nagygyűlés feladatát kell képezze, hogy bizonyos elveket állapítson meg, mellyel részben jóváhagyja a párt vezetőinek eddigi munkáját, részben pedig irányelveket szabjon további munkájuk elé és a magyar tömegeknek szintén útát és irányt mutasson, bármelyik gazdasági tényező mellett való egyoldalú részrehajló állásfoglalás nélkül.

Mindezek alapján van szerencsém az alábbi határozati javaslatot előterjeszteni és kérem, állapítsa meg a nagygyűlés, hogy

1. A gazdasági válság az adósokat, hitelezőket és pénzintézeteket az egész világon, de különösen Romániában, olyan helyzetbe sodorta, mely szükségessé tette e gazdasági tényezők egymásközi jogviszonyainak törvényhozási úton való szabályozását, a nehéz helyzetbe jutott adósok érdekében.

2. Ez a probléma az eddigi román adósságrendező törvényekkel helyesen megoldottnak nem tekinthető, mert e törvények:

nem igazságosak – sőt egyes esetekben épen kisebbségellenesek, –

nem rendszeresek és nincsenek kapcsolatban megfelelő más gazdasági intézkedésekkel,

nem világosak s így végrehajtásuk nehézkes és költséges,

az adósok és hitelezők közti érdekelentétek megoldása helyett, ezek további kimélyítésére vezetnek.

3. Ezért felkéri a parlamenti csoport tagjait, akik eddig is nagy odaadással és szakértelemmel igyekeztek az egész ország s főként a magyarság érdekében e törvények hibáira a kormány figyelmét felhívni, hogy – bár e probléma megoldása a Magyar Párt erejét és hatáskörét messze meghaladja – sürgessenek olyan újabb törvényes rendelkezéseket, melyek alkalmasak a hiányok és hézagok betöltésére, a különböző sérelmek orvoslására s a gazdasági élet megújulására.

4. Bármilyen legyen is az adósságrendezések végleges szabályozása, feltétlenül kiánatos, hogy ez a magyarság különböző osztályait egymástól és a magyar intézményektől el ne idegenítse s a

magyarságot részekre ne bontsa. Ennek érdekében a magyar adósoknak és hitelezőknek egyaránt jóindulattal figyelmébe ajánlja, hogy egymással s a magyar tőkével rendelkező intézményekkel, egymás nehéz helyzetének figyelembevételével, mielőbb végleges formában egyezzenek meg, lehetőleg oly módon, hogy úgy az egyesek, mint az intézmények jövője és további gazdasági munkája biztosítható legyen.

Jegyzőkönyv,

felvétel az *Országos Magyar Párt Közgazdasági Szakosztályának* Marosvásárhelyen, 1933. július 1-én tartott nyilvános gyűléséről.

Jelen vannak:

A Szakosztály tagjai közül: Gyárfás Elemér szenátor, elnök, *dr. Abrudbányai Ede* és *Szabó Béni* képviselők, alosztályelnökök, gróf Bethlen Bálint nagybirtokos, Keresd, gróf Béldi Kálmán nagybirtokos, Zsibó, dr. Drexler Béla ny. földm. államtitkár, Marosvásárhely, dr. Desbordes Ernő földbirtokos Sajóudvarhely, dr. György József földbirtokos, Marosvásárhely, dr. Kotzó Jenő földbirtokos, Nagykágya, Mikó László földbirtokos, Nyárádszentlászló, Pekri Géza földbirtokos, Dicsőszentmárton, Purgly László, az Aradmegyei G. E. elnöke, Sofronya, dr. Szász Ferenc, a magyar Nép szerkesztője, Kolozsvár, Szakács Zoltán földbirtokos Bikafalva, dr. Szoboszlay László földbirtokos, Nyárádszereda, gróf Teleki Domokos földbirtokos, Gernyeszeg, Török Bálint, az E. G. E. titkára, Kolozsvár, Hexner Béla vegyész-mérnök, Kolozsvár, Csiszár Lajos építész, Marosvásárhely, dr. Lakatos Sándor gyáriparossszövetségi titkár, Radó Sándor mérnök, alpolgármester, Marosvásárhely, Budai Tibor cipésmester, Nagyvárad, dr. Bartha Ignác ügyvéd, Kolozsvár, Rietz Antal iparosegyesületi elnök, Marosvásárhely, - dr. Paretz Béla v. orsz. képviselő, az Aradi Polg. Tptár jogtanácsosa, Arad, dr. Fábián László v. szenátor, Barót, dr. Ferencz József, a Hitelszövetkezetek Szövetségének vezérigazgatója, Gombos Benő kereskedő, László Endre a Transsylvania Bank vezérigazgatója, dr. Róth Hugó ügyvéd, Kolozsvár, dr. Fekete Andor ügyvéd, Marosvásárhely, Cziffra Kálmán ny. főispán, Hegedüs Nándor orsz. képviselő.

selő, Nagyvárad, dr. Barabás Andor kereskedő, Sepsiszentgyörgy, dr. Elekes Dénes ügyvéd, Székelykeresztur, dr. Tunyoghy Lajos a Tenkei Tptár vezérigazgatója, Tenke, gróf Bethlen László, Kolozsvár.

Továbbá: Dr. Ábrahám József, Ágotha Endre, Ajtay Gyula, Adorján Imre, Bagaméry Zsombor, báró Bánffy Dániel, dr. Betegh Miklós, gróf Bethlen Ádám, gróf Bethlen György, dr. Balázs Béla, dr. Barabás Albert, Bustya Béla, dr. Borbély Lajos, Biró György, Csekme Ferenc, Csíki Kálmán dr. Dósa László, Enyedi Jenő, dr. Eröss Péter, Fülöp Géza, dr. Ferenczy Géza, dr. Ferenczy Zsigmond, dr. Gspann Károly, Gyarmathy Árpád, Hantz István, dr. Harkányi Sándor, Hajdu István, dr. Harmath János, Horváth József, Holló Gyula, dr. Jeney István, Jeney Sándor, gróf Kendeffy Elek, Kelemen János, Kulcsár Lajos, dr. Kádár Ferenc, dr. Kölcsey Ferenc, Knésel Oszkár, dr. Kiss Ödön, Kovács Lajos, dr. Kóbory József, dr. Lőrincz József, Muzsnay László, dr. Markovits Manó, Merza István, Nagy Simon, Káli Nagy Árpád, Osváth Károly, Olasz Pál, Petrovay Tibor, dr. Pittner Árpád, Pollák István, dr. Péterffy Jenő, dr. Péterffy Áron, dr. Bozsnyai György, Sándor József, dr. Sebess Jenő, dr. Sebesi János, dr. Skutecky Miksa, dr. Soós István, Szabó György, dr. Szentiványi Gábor, Szabó Vencel, Szathmáry Gyula, Szász József, Takács Lajos, Toparczer Tibor, dr. Thury Kálmán, gróf Teleki Ádám, dr. Vajda Béla, Vargha László, dr. Veterány Viktor, Zoltán Pál.

Távolmaradásukat kimentették: Báró Jósika János orsz. képviselő, alosztályelnök, Berivoy István főtitkár, dr. Fried János, a Kereskedők Szövetségének főtitkára, Nagyvárad, Szigeti Béla vezérigazgató, Nagyenyed.

1. *Gyárfás Elemér* elnök, üdvözölve a megjelenteket, a gyűlést d. e. 9 órakor megnyitja és sajnálattal bejelenti, hogy fedezet hiányában ezúttal a pártvezetőségnek nem állott módjában előre kinyomatni és szétküldeni a tárgysorozatba felvett előadásokat, amint ez a korábbi években történt. Elnézést kér e kényszerű technikai hátrányért, melynek következtében az Összes előadásokat előszóval kell előadóknak előterjeszteniök. A Szakosztály vezetősége ugyan-

ezért a tárgysorozat összeállításánál nem ölelhette fel a gazdasági élet minden ágazatát, mert ezeknek ily részletes tárgyalására nem jutott volna idő, hanem kénytelen volt a legégetőbb és legfontosabb problémákat kiválasztani tárgyalásra és nevezetesen a pénzügyi és hitel-problémákat, amelyeket a *szövetkezeti* gondolat szemszögéből megvilágítva bocsát tárgyalás alá. Az előadók határozati javaslatai azonban ki vannak nyomatva s ezek a felszólalni szándékozók rendelkezésére állanak.

Elnök a jegyzőkönyv vezetésével megbizsa *Fekete János* jogszigorlót és sajnálattal bejelenti, hogy ugyancsak fedezet hiányában nem állott módjában ezuttal gyorsíróról gondoskodni, hanem az előadó urakat kérte föl, hogy felváltva támogassák a jegyzőkönyvvezetőt az egyes felszólalások lényegének lerögzítésében. Végül kéri, hogy a jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság küldessék ki.

Az elnöki bejelentések tudomásul vétetnek s a jegyzőkönyv hitelesítésére *Gróf Béldi Kálmán, Török Bálint* és *Dr. Ferencz József* szakosztályi tagokból álló bizottság küldetik ki.

2. *Petrovay Tibor* felolvassa előadását *a bizalmi válság leküzdéséről* és előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. a bizalmi válság leküzdését s a takarékoság és tőkeképzéshez elengedhetetlen közszellem megteremtését a *kölcsönös bizalom* elve alapján legelsőbrendű szükségletnek tekinti,

2. a bizalmi válságban elpusztult hitelélet újbóli megindulását és új takarékosági tőkék képződésére alkalmas talaj előkészítését minden eszközzel előmozdítandónak tartja,

3. az állammal szemben követeli oly gazdasági és pénzügyi törvények hozá-

talát, amelyek a hitelélet feltámasztására, a bizalmi válságnak úgy belföldi, mint külföldi viszonylatban való megszüntetésére alkalmasak.

László Endre elismerését nyilvánítja az előadó iránt. Tényleg van bizalmi válság, ennek megoldása azonban nem képzelhető addig, amíg a rendkívüli hiteltörvények életben vannak. Nem tartja helyesnek országos dolgokba elegyedni, de nem látja semmi lehetőségét a bizalom helyreállításának. Egyedüli megoldásnak a *restabilizációt* tekinti. A határozati javaslat 3. pontját elfogadja az 1. és 2. pontot tárgytalannak és időelőttinek tekinti, míg az állam a hitelélet megvédéséről kellően nem gondoskodik.

Desbordes Ernő szólásra jelentkezik.

Elnök kéri jelentkezőt, hogy miután döntés előtt álló feyelmi ügye van, álljon el a szótól.

Desbordes Ernő kéri, hogy a szó neki megadassék, mert kizárólag szakszerű szempontból kíván hozzászólni, mint a Szakosztály tagja, a napirenden levő gazdasági kérdésekhez s nem szándékozik érinteni azokat a kérdéseket, melyek a feyelmi eljárás tárgyát képezik.

Elnök kiemelve, hogy nem a Közgazdasági Szakosztály hatáskörébe tartozik annak elbírálása, vajjon *Desbordes Ernőt* a nagygyűlésen a szólásjog megilleti-e vagy sem, neki a szót megadja, utalva arra is, hogy a tárgyalás alatt álló gazdasági kérdésekben a pártvezetőség szívesen vesz bármely tárgyilagos és szakszerű hozzászólást, hangsúlyozottan leszögezi azonban, hogy a szó megadása nem képezhet precedenst és döntést arra nézve, vajjon *Desbordes Ernőt* más bizottságokban s magán a nagygyűlésen a szólási jog megilleti-e, minthogy e kérdésben a párt más, erre illetékes szervei hivatottak állást foglalni.

Desbordes Ernő tudomásul veszi elnök közléseit s elsősorban kéri, hogy a gyorsírók hiven jegyezzék felszólalásait a gyorsírói jegyzeteket átjavítás végett bocsássa az Elnökség neki rendelkezésére.

Elnök utalva az ülés megnyitásakor tett bejelentéseire, közli újól, hogy az Elnökség ezuttal fedezett hiányában

gyorsírót nem alkalmazhatott, a jegyzeteket készítő gyorsírók egyes napilapok munkatársai, kik fölött rendelkezési joga nincsen.

Desbordes Ernő: Egyetért az előadóval abban, hogy a mai válságos helyzetet a háború idézte elő. Kevesen vannak, akik az infláció és stabilizáció fogalmát a háború előtt ismerték volna. A stabilizáció nem csupán a pénz árfolyamának rögzítését, hanem az egész gazdasági élet stabilizálását is jelenti. Ha ezt a gazdasági stabilizációt nem tudja a valuta-stabilizáció biztosítani, az a legnagyobb katasztrófát jelenti. Pártunk vezetősége elmulasztotta, hogy ezzel a kérdéssel megfelelően foglalkozzék.

A magyar törvényhozás két ízben foglalkozott a stabilizáció kérdésével és ezzel kapcsolatban a két végletet alkotta. Az egyik stabilizációs törvény a világ legjobb stabilizációs törvénye, a másik a világ legrosszabb törvénye, mint amilyent a stabilizációval kapcsolatban nálunk (Romániában) is alkotnak, úgy, hogy most a restabilizációt találják megoldásul, mint ahogy László igazgató említette, ami óriási tévedés. Mint magyar parlamenti képviselő részt vett azokon a tárgyalásokon, amelyeket Magyarország öt leghíresebb pénzügyminisztere folytatott és azt látta, hogy az id. Wekerle Sándor úgy járt közöttünk, mint egy óriás. Ő csinálta meg 1892-ben azt a törvényt, melynek nincs párja az egész világon és az állandó bukás szélén álló Osztrák-Magyar Bankot a világ legjobb jegybankjává változtatta, a jegybankra vonatkozó törvény megalkotásával. Ez a törvény biztosította az Osztrák-Magyar Monarchia életét. Ezután hozott a magyar parlament egy újabb jegybankra vonatkozó törvényt, olyan törvényt, melynek meghozatalával már akkor elvesztettük a világháborút és amely okozója volt, hogy Magyarországot felosztották. Nem az entente 2000 tankja döntötte el a világháborút, hanem elvesztettük már akkor, a második jegybank-törvény megalkotásakor.

Románia lekopirozta ezt a szerencsétlen törvényt a stabilizációs törvény megalkotásakor, de a román törvény még a magyar törvéynél is sokkal rosszabb. 1908. december 30-án terjesztették be a magyar parlamentbe ezt a törvényt és Wekerle kénytelen volt lemondani, hogy a javaslat átmenjen. A

politikai érdek kívánta. Be kell vallani, hogy nem tudták, hogy mit csináltak. A törvény csak javaslat volt, de az Osztrák-Magyar Bank azt az óriási tartalékot, amelyet a Wekerle-törvény alapján az Osztrák-Magyar Bank összegyűjtött, attól a pillanattól kezdve kezdte elveszíteni, épen úgy, mint a román nemzeti bank a 7 milliárd lej értéket kitevő stabilizációs készletét.

Benyújtotta a koalíciós kormány a magyar stabilizációs törvényt és attól a pillanattól kezdve a külföldre kezdett szivárogni az Osztrák-Magyar Bank aranykészlete és sokan vannak, akik fájó szívvel gondolnak vissza arra az időre, amikor 1914 augusztus havában kiabálták, hogy éljen a háború. A szerencsétlen magyar stabilizációs törvény folytán kiment minden deviza az országból és folyton fogyott az aranykészlet, nem lehetett ellátni a monarchiát és *ez volt az oka a háborúnak és Magyarország felosztásának.*

Ő is részese volt a törvény megszavazásának, de nem tudták, hogy mit szavaznak meg, hiába intett Wekerle, hogy vigyázzatok, nem tudjátok, hogy mit szavaztok meg, mert nincs a világnak az a bankja, amely eleget tudna tenni ezeknek a kötelezettségeknek. A törvény ugyanis úgy intézkedett, hogy a jegybank minden rendelkezésére álló eszközzel tartozik gondoskodni kibocsátott jegyei értékének biztosításáról. Épen ilyen törvényt hozott a román parlament is, azzal a különbséggel, hogy fixirozva van az árfolyam is. Mit jelent ez? Hogy az illető jegybankot olyan kényszerhelyzetbe hozta, amelynek lehetetlen megfelelni. Köteles bizonyos áron megvenni valamit, amivel olyan kényszerhelyzetbe hozta a bankot, hogy annak lehetetlen megfelelni. Tökéletesen tönkre ment az Osztrák-Magyar Bank és a nóta vége az lett, hogy elvesztettük a háborút, és felosztották Magyarországot.

Itt a helyzet egészen más. Ennek következtében soha nem fogja senki sem felosztani Nagyromániát, mert Nagyrománia külső helyzet behatása következtében jött létre és amennyiben a helyzet itt még tovább is romlik, ha a nyugati hatalmak érdeke megköveteli Nagyrománia fentartását, akkor sem fogják engedni olyan következmények előállítását, mint a magyar törvény következtében előállott, még ha teljesen lerongyolódnunk is.

Mi is a stabilizáció és hogy nyilvánul meg ennek a hatásai? Ki van mondva a törvényben, hogy a jegybank köteles 100.000 lejnyi devizával vagy arannyal beváltani az ugyanily összegben beváltás végett bemutatott lej bankjegyet. Ennél kisebb összeg beváltása nem kérhető. Miután a külföldi lejbankjegy tulajdonosok sokkal nagyobb tételekben jelentkeznek beváltás végett, a nemzeti bank köteles bármely áron beszerezni a szükséges devizát, hogy ennek a kötelezettségének eleget tehessen s a kívánt devizát az érdekeltek rendelkezésére bocsáthassa. Az Osztrák-Magyar Bank is adott ki devizakorlátozó intézkedéseket, mint az jelenleg itt is történik, azonban minden eredmény nélkül.

Ha valakinek van 500 vagy 1000 leje és elmegy a nemzeti bankhoz, ott azt mondják, hogy jöjjön legalább 100.000 lejjel. Miután a bankjegyutalvány aranyra szól, a bankjegyet kiviszi külföldre és ott bármely nagy banknál prezentálják és megkapják az annak megfelelő értékű aranyat. A nemzeti bank 35% bankjegyfedezettel bír. Igen ám, de ha mi azt vetjük számításba, hogy a kibocsátás 29 milliárd lej és ezzel szemben csak 180 millió lej értékű aranyfedezet van, akkor most azt a legegyszerűbb következtetést vonhatjuk le, hogy a lejnek csak 0.7% fedezete van. Ebből az következik, hogy az 1000 lej helyett csak 7 arany lejt kap a beváltó, akkor ez a stabilizációs törvény a legnagyobb törvény, mert akkor világos, hogy ötször annyi arany lejt tudunk behozni, mint amennyit kivittünk. Ez kényszerítette a lejt, hogy külföldre meneküljön, annak ellenértéke azonban nem folyik be az országba. Ez apasztotta az ország stabilizációs készletét. A külföldi nagy bankok nem prezentálják beváltás végett a külföldre kivitt bankjegyeket a nemzeti banknál, hanem ők hozzák be és ez által ők uralkodnak az árakon és így a deviza és arany helyett átvette a forgalmat a papír lej, azok helyett a lej marad forgalomban és ennek következtében mind kevesebb lej forog, a külföldről befelé irányított lej nyomja az árakat, a kifelé menekülő lej pedig rontja a pénz értékét, mely külföldön a magánforgalomban 260 ponton van és így amit veszünk, az drága, és amit eladunk, az olcsó.

Ezek következtében volt kénytelen a nemzeti bank olyan károsító orvosláshoz fordulni, mint a svájci kölcsön esete mu-

tatja. Ezelőtt mintegy másfél évvel kötött a kormány egy 50 millió svájci frankos kölcsönt, a svájci kormánnyal. Akkor azt olvasta, hogy az egész kölcsön csak egy utalvány formájában jött be az országba, hogy annak alapján és fedezete mellett a nemzeti bank jegyeket bocsáthasson ki. Ez is egy tehertétele a stabilizációs törvénynek. Ha letelik az egy esztendő, mely időre ez a kölcsön felvétellett és eleget teszünk kötelezettségünknek és megfizetjük a 180 millió lejnyi kamatot, akkor visszakapjuk obligációnkat. Ez azt jelenti, hogy kaptunk olyan engedélyt a külföldtől, amely a mi szuverenitásunkból folyik, hogy a nemzeti bank nyomathasson 1^{1/2} milliárdnyi bankjegyet és 3000 vagon búzát kell, hogy adjunk, hogy ezt kegyesen megengedjék nekünk. Ez az eset még a legkedvezőbb, de ha tovább tart ez a kölcsönügylet, minden évben ugyanezt az adót kell megfizetnünk a külföldnek a bankjegyszaporításért.

Gyárfás Elemér elnök: Amikor a jelenlegi kormány átvette az ország vezetését, üres volt az államkassza. Szükség volt kb. 4 milliárd lejre. Akkor a kormány engedélyt nyert, hogy bevonja a 100 lejes papírpénzjegyeket és azok helyett veressen ezüst 100 lejeseket. A bevont 100 lejes papírpénzjegyek helyett új 1000 lejes papírpénzt és váltópénzt bocsátottak ki hasonló értékben. Röviddel ezelőtt alakította meg a kormány a Caps-ot az állami erdők kitermelésére és ez adott a svájci kölcsön erejéig megfelelő váltót, amely az ottani bankok trezorjában maradt és a Banca Națională ennek fedezete mellett bocsátotta ki az új bankjegyeket.

Desbordes Ernő: Bennem megfogalmazott az a gyanú, hogy innen nagyon sok lej menekült ki Svájcba, vajjon nem ugyanazok a lejek jöttek vissza kölcsön formájában az országba, és hogy a kölcsönadók tulajdonképpen azok, akik a lejeket kimenekítették az országból. Gyanum erősödött, hogy azóta nem hallottam semmit sem a svájci kölcsönről. Ez a játék évenként 3000 vagon búzába kerül az országnak.

Más hasonló előnyei is vannak a külföld részére a stabilizációnak, amelyek a mi zsebeinket teljesen kimerítették és kimerítik. Két árfolyama van a lejnek, egy hivatalos árfolyam, amelynek fentartása nagy áldozatokba kerül és egy

magánárfolyama kb. 40 ponttal kisebb értékben, amely kettő közötti differenciát a külföldi bankmatadorok teszik zsebre.

Ezek a stabilizációs törvény „előnyei”, amelyekről azt gondolták egyesek, hogy meg fogja oldani a gazdasági válságot. Ellenkezőleg, tönkre tettek mindent.

Restabilizációval is szédítették a közönséget. Ennek van is pillanatnyi előnye, vagyis, hogy ha most hirtelen terjedne annak, hogy a pénz árfolyamát jelentős csökkentéssel leszállítanák, mindenki szabadulni igyekezne a lejtől, de ez csak átmeneti forgalmat létesítene, egy csomó existenciát tenne tönkre és a restabilizáció minden hátrányát tovább éreztetné a teljes pusztulásig.

Mit lehet és mit kell tehát csinálni? Vissza kell menni oda, ahol a hiba történt! És pedig a stabilizáció megalkotásához. Nem az alacsony árfolyam és magas kamatláb, hanem a stabilizáció által való kényszerbehozás volt mindennek az oka és most már visszatérek a Wekerle-törvényre, amely a legjobb stabilizációs törvény a világon. Csinált egy stabilizációt de facto, vagyis a Wekerle-féle törvény nem kötötte meg a jegybankot semmiféle irányban, teljes szabadságot adott neki. Letétbe helyezte azt az arany mennyiséget, amely a bankjegy kibocsátására alkalmas volt. A hét milliárdos stokk alapján lehetett volna bankjegyet kibocsátani. A külföldiek nem engedték meg a bankjegy kibocsátását. Egyszerűen a kölcsön összegét le kellett volna tenni a nemzeti banknál, hogy annak alapján bocsássonak ki bankjegyeket.

Ha a Magyar Párt valamelyes álláspontot elfoglal, ez titokban nem marad, különösen, ha valamelyes hiba történt.

Azt mondta az Elnök Úr Gyergyószentmiklóson, hogy a lej a jelenlegi 2.50 centimos árfolyamon kell stabilizálni, ami gyakorlatilag akként történék, hogy mihelyt a lej ezt a kurzust eléri, a jegybank erős valuták vásárlásával a további emelkedést megakadályozza s a jegybanknál letétbe helyező erős valuták, mint aranyfedezet ellenében a Banca Nazionale újabb bankjegymennyiséget bocsátana ki, amelyet teljes értékű kereskedelmi váltók ellenében pénzpiacunk alimentálására fordítana.

Akik a jegybank-politikával tisztában vannak, tudják, hogy a jegybankok egyetlenegy bankjegyet sem tudnak nyo-

matni semmiféle deviza vagy arany vásárlásra. Mihelyt ezt tette egy jegybank, teljesen elvesztette bonitását és a külföld bizalmát. A külföld látva ezeket a nyilatkozatokat, szükségesnek látta a jegybanknak kezét-lábát összekötni, szuverénitását korlátozni úgy, hogy az egész országra nézve gazdasági katasztrófa következett be.

A bizalmi válsággal kapcsolatban, pár szót a *kamatláb-ról*. Azt mondta az Elnök Úr Szatmáron, hogy a Nemzeti Bank kényszerítve van a 9%-os visszleszámitolási kamatlábat fenntartani, hogy ezzel idevonzzon és itthon tarthasson annyi devizát, amennyire elengedhetetlen szüksége van a lej árfolyamának a megállapított színvonalon való fenntartása érdekében. Az angol bank hivatalos kamatlábánál a piaci kamatláb alacsonyabb volt és így az ottani banktőke olcsó hitelhez juttathatta a termelőket. Nálunk ez az indokolatlan magas kamatláb volt az, amely kétségbeesett helyzetbe juttatta a kormányt.

Ma már teljesen céltalan dolog az inflációs politikára helyezkedni. Hogy ő mégis felvetette az infláció kérdését, azért volt, hogy reámutasson, hogy mi az infláció politikai sarkpontja. Addig ér az infláció valamit, míg a gazdasági életbe forgalmat visz, de aztán a visszahatása sokkal kedvezőtlenebb a látszólagos eredményénél.

A megoldást illetőleg, mely ebből a helyzetből kivezet, az utolsó tárgynál kiván felszólalni s ott szándékozik a megoldás utját megjelölni.

Dr. Gyárfás Elemer elnök: Kénytelen a Desbordes Ernő úr reá vonatkozó megállapításaira vonatkozólag helyesbítéssel élni: Gyergyószentmiklóson tett nyilatkozata alkalmával. 1926-ban, még nem volt meg a stabilizáció. A gyergyószentmiklósi nagygyűlés kinyomtatott jegyzőkönyvében a 150. oldalon foglaltak szerint arra mutatott reá, hogy a *revalorizációs politika* milyen baj, bizonytalansággal kombinálva, amellyel szemben „a jelenlegi kormány több illusztris tagja s köztük különösen Garoflid miniszter, a kormányváltás után nyíltan hangoztatta e tervvel szemben azt a szerintem is egyedül helyes álláspontot, hogy *a lej reválORIZÁCIÓJÁNAK a terve végleg elejtendő és a lejt a jelenlegi 2.50 centimos árfolyamon kell stabilizálni, ami gyakorlatilag akként történ-*

hetik, hogy mihelyt a lej ezt a kurzust eléri, a jegybank erős valuták vásárlásával a további emelkedést megakadályozza s az ekként beszerzendő s a jegybanknál letétbe helyezendő erős valuták, mint aranyfedezet ellenében a Banca Națională újabb bankjegymennyiséget bocsátana ki, amelyet teljes értékű kereskedelmi váltók ellenében pénzpiacunk alimentálására fordítana. stb.”

A szatmári nagygyűlésen a kamat-politikára vonatkozólag általa kifejtettek megtalálhatók az erről szóló kinyomatott könyv 75. oldalán, ahol reá mutatott arra, hogy a külföldi $2\frac{1}{2}$ – $5\frac{1}{2}$ %-os kamatlábakkal szemben milyen hátrányos helyzetben van Románia, ahol a hivatalos kamatláb 9%. (Felolvassa az erre vonatkozó jegyzőkönyvi részt.)

A Desbordes Ernő úr által kiragadott idézetek, nem az általa említett értelemben mondtak el s kifogásolnia kell, hogy szavainak helytelen értelmezés tulajdoníttassék.

Dr. Kovács Árpád (Nagyvárad): Desbordes Ernő széles skálájú előadással próbált belekapcsolódni a tárgyalásba, de a kérdések megvilágításánál nyugodtabb tárgyilagossággal kell nézni a dolgokat. Ha becsületesen és őszintén akarjuk a gazdaságot megvizsgálni, elsősorban figyelembe kell vennünk, hogy kapitalista állam kapitalista polgárai vagyunk. Az infláció mellett állást foglalni, ellenkezik a határozati javaslat első pontjával, *a tőkeképzéssel*. Nem lehet tőkegyűjtésre felhívni az egyik oldalon, a másik oldalon pedig inflációt hirdetni. Az infláció hívei szem elől tévesztik azt, hogy a válság s a pénzhiány valódi oka nem a bankjegy, hanem az arany. Közömbös, hogy 20 vagy 30 millió a bankjegy, ha egyszer az aranyfedezet csak 7 milliárd. Az aranyfedezet emelésével lehet csak a bankjegymennyiséget növelni, különben ez számokkal való játék. Az adóson az inflációval pillanatnyilag lehet segíteni, de ez a tőkegyűjtés gondolatát teljesen tönkre teszi. Az amerikai inflációs politika nem irányadó reánk nézve. A világ aranykészletének kétharmada Amerikában és Franciaországban van, Amerika azért csinálja meg az inflációt, mert engednie kell a háborús adósságok kérdésében s így akarja behozni veszteségeit. A tőkeképzéshez igenis *bizalom* szükséges, de ez nálunk hiányzik, mert Románia csak látszólagosan tőkés társadalom, tényleg *tőkerombolás folyik*

itt az egész vonalon. Csak Svájc, Franciaország és Belgium ténylegesen stabilizációs államok. Mi valójában benne vagyunk az inflációban, érezzük ennek káros hatásait, de azt sem tudjuk, merre induljunk el. E probléma megoldását nem lehet az erdélyi magyar párttól várni, mikor erre képtelen egész Középeurópa. Nálunk minden kérdésnek alapja a politika s ez mindent elront. Nekünk a parlamentben olyan államférfiúi képességekkel bíró férfaink vannak, akikre joggal büszkék lehetünk, de sajnos, nem hagyják őket dolgozni s nem veszik figyelembe a szavukat. Legyünk irántuk elismeréssel s ne egymás szemében keressük a szálkát.

Dr. Ferenczy Zsigmond úgy látja, hogy a szép előadások nem visznek közelebb a célhoz. Csak arról kell beszélni, hogy *most mit tegyünk* s ne terheljük egymást tudományos előadásokkal.

Petrovay Tibor előadó reflektál az elhangzott felszólalásokra. László Endrével szemben leszögezi, hogy a válság leküzdésének eszközét igenis megjelölte a *bizalom* megteremtésében s megmondta azt is, hogy ennek érdekében most mit kell tenni. Desbordes Ernővel szemben kiemeli, hogy nem tölünk függ az, hogy Románia inflációs vagy deflációs alapra helyezkedik-e. Nekünk elég értelmeseknek kell lennünk ahhoz, hogy az egyik vagy másik irányzat gazdasági következményeivel egyaránt számoljunk s magatartásunkat az adott helyzethez alkalmazzuk. Meríteniünk kell a *szövetkezeti eszme* idealizmusából s akkor leküzdhetjük a nehézségeket. Kéri javaslatait elfogadását.

A Szakosztály Petrovay Tibor javaslatait egyhangulag elfogadja.

3. *Dr. Borbély Lajos* felolvassa előadását *a hitelszövetkezeti élet újjászervezéséről* és előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. a romániai magyar kisebbség gazdasági egységének megteremtése érdekében, az ennek megvalósítására legalkalmasabb tényezők egyikének: *a romániai magyar hitelszövetkezeti hálózatnak* új-

jászervezését és a hitelszövetkezeti élet újjáélesztését feltétlen megvalósítandónak tartja s ehhez *legteljesebb támogatását* nyújtja,

2. szükségesnek tartja, hogy a hitelszövetkezeti élet újjáélesztése és a hitelszövetkezeti szervezetnek a magyar gazdasági egység céljaira való beállítása érdekében *részletes munkaterv* dolgoztassék ki a magyar gazdasági szervek bevonásával és ez az Országos Magyar Párt munkatervébe beillesztessék.

Dr. Skuteczky Miksa, Temesvár: Helyes az előadó terve, de addig, amíg annak keresztülviteli módját nem tudjuk határozottan megállapítani, nem is tudunk oly határozottsággal hozzászólni. Mi a végvidékeken ritkán értesülünk arról, hogy az Országos Magyar Párt mit csinál. Ezért kifogásolom az előadó indítványát, amely Erdély magyarságáról beszél. Egyetlen egy magyarság van Romániában. Mi a Magyar Pártnak olyan tagozata vagyunk, mint a többi és részt kérünk minden munkából.

Igen helyes és felette fontos kérdést tárgyal az indítvány, azonban csak akkor nyerhető el minden tényező támogatása, ha nem centralizál, hanem decentralizál. Ha Kolozsvárról fogják vezetni, akkor nem fog tudni kifejlődni ez az intézmény és mi nem fogunk ennek az intézménynek az áldásai-ban részesülni.

Gyárfás Elemér elnök: Az adott törvényes helyzet teremtette meg szövetkezeti intézményeink meglévő organizációját, melyen változtatni nem tudunk. A szövetkezeti törvény parlamenti tárgyalása rendén szívós küzdelemmel s nagy nehézségek árán sikerült kiverednünk azt a külön szakaszt, mely biztosítja a Gazdasági és Hitelszövetkezetek és a Hangya-szövetkezetek meglévő központjainak létét, további működését és korlátlan fejlődését. Ez nagyon nehezen elért eredmény volt, melyet meg kell becsülnünk s amelyhez nem szabad hozányulnunk, különben szövetkezeteink széthullanak, mert csakis a meglévő és törvényben elismert központokhoz való

szoros kapcsolat esetén lehet biztosítani, hogy szövetkezeti intézményünk magyar nyelven működhessék, magyar ellenőri karral és magyar vezetőséggel.

Erdélyi magyarság alatt mi mindig az egész romániai magyarságot értjük. A határozati javaslat e kitételét különben a kinyomatott szövegben már így helyesbítettük is, félreértések elkerülése végett. Kéri azonban felszólalót, hogy Temesvár és a Bánát ne féljen Erdélytől, nem lehet hátrányos rájuk nézve, ha Erdéllyel minél szorosabb kapcsolatba kerülnek.

Dr. Skuteczky Miksa: Az adott helyzet is megadja a lehetőséget arra, hogy az ország különböző részeiben fiókok és csoportok alakuljanak és így ragaszkodik ahhoz, hogy ilyen irányban vezettessék az egész szövetkezeti hálózat. Minden politikától mentesen kell szövetkezni azoknak, akik ennek a nagyfontosságú organizációnak vezetésére hivatottak. Sem személyi, sem politikai szempontok nem vezethetik a mozgalmat másodrendű célok irányába. A javaslatot egyébként elfogadja.

Dr. Kóbori József, Nagyszeben: A szövetkezeti mozgalom ápolása nagyon fontos a kisiparosok és kisgazdák szempontjából.

Csak zárt körökben alakulhat ki a bizalom. Csak a becsület és bizalom lehet alapja az újabb kihelyezéseknek.

A legnagyobb lelkesedéssel támogatja a javaslatot, mert csak erős hitelszövetkezeteinken keresztül kísérelhető meg a bizalom helyreállítása.

Dr. Elekes Dénes, Székelykeresztur: Már eredetileg az volt az álláspontja, hogy az altruista pénzügyet csakis szövetkezeti uton lehet létrehozni; ezt mutatja a hitelszövetkezeti alozat, amelynek sikerült 600 millió lejt összehozni.

Eddig csak határoztunk, de konkrét munkát nem fejtünk ki. Ne csak határozzunk, hanem öntudatosan cselekedjünk is. Ha a Székelyföldön sikerült hatalmas szövetkezeti szervezkedést létrehozni, ennek sikerülnie kell az ország más részeiben is. Teremtsünk helyi, területi federálékat, decentralizációt, mint a tejszövetkezeti mozgalmat, fiókinézetek formájában, hogy a helyes vezetés megmaradjon. Szövetkezeti centrumokat kell kiépíteni a bankok támogatásával.

Mondjuk ki a határozati javaslatot annak tudatában, hogy azt valósítsuk is meg. Küldjünk ki egy bizottságot, amely a gyakorlati életbe is vezesse be. Ne csak határozzunk, hanem cselekedjünk is.

Gyárfás Elemér elnök: Az egyik ok, ami miatt a szövetkezeti mozgalom nem olyan, mint amilyennek lennie kell, az, hogy a budapesti központtól való elválás nem történt olyan módon, ahogy az megfelelt volna az erdélyi érdekeknek, a másik az, hogy a romániai szövetkezeti törvényt kellett megvárunk, hogy működési lehetőségeinket biztosíthassuk. Erre nyomban erőteljes szövetkezeti mozgalom indult meg, csak a közbejött válság akadályozta meg a szövetkezeti mozgalom további fejlődését, A hitelszövetkezeti mozgalom részletes terveinek kidolgozását bizzuk a hitelszövetkezeti unióra.

A Szakosztály Dr. Borbély Lajos határozati javaslatait egyhangulag elfogadja.

5. *Vargha László* felolvassa előadását a *magyar gazdasági és hitelszervek egységes irányításáról* s előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. az elmúlt 15 esztendő tapasztalataiból megállapítandó, hogy a jövőben magyar kisebbségi társadalmunk csakis úgy tudja helyét megállani, ha megmaradt gazdasági és pénzügyi intézményeit *egységes irányítás mellett ujjaszervezi*,

2. e cél elérése érdekében megalakítandó az erdélyi magyarság *Gazdasági Tanácsa* akként, hogy abban az erdélyi magyar *gazdasági érdekképviselői szervek* megfelelően képviselve legyenek. A Gazdasági Tanács megalakulásával egyidejűleg kidolgozza *munkatervét* a magyarság gazdasági érdekeinek figyelem-

bevételével. A Gazdasági Tanács megalakítására az Országos Magyar Párt intézőbizottságát kéri fel.

3. Az Országos Magyar Párt a Gazdasági Tanács jelentőségére és működésére az erdélyi magyarság figyelmét nyomatékosan felhívja és terveinek megvalósítása érdekében mindenben kész munkába állani,

4. a Gazdasági Tanács kizárólag magyar kisebbségi gazdasági érdekeket képvisel és szolgál s érdekei az Országos Magyar Párttal mindenben összhangban állanak.

5. a Gazdasági Tanács határozatait és útmutatásait az Országos Magyar Párt illetékes szervei útján hatja végre és a végrehajtás eredményéről az intézőbizottságnak a Gazdasági Tanács tartozik jelentést tenni.

Gyárfás Elemér elnök: Az előadó úr fölötté kényes kérdést érintett, mikor szóvá tette azokat a veszteségeket, melyeket az erdélyi magyarság a magyarországi gazdasági tényezők szűklátkörű s kevés megértést mutató magatartása következtében szenvedett. E kérdéshez eddig a nyilvánosság előtt nem nyultunk hozzá, de most, másfélévtized elteltével, az én megítélésem szerint is bátran szemébe nézhetünk a kérdésnek.

A magyarországi gazdasági tényezők részéről két irányban is érzékeny sérelem ért bennünket.

Az egyik a korábbi kapcsolatok likvidálásának módja volt Példa reá a Magyar Földgáz Rt. kérdése, amelyet oly módon likvidáltak, hogy semmiféle tekintettel nem voltak az erdélyi magyarság érdekeire. Le kell szögeznünk, hogy nagy, gazdag vállalatok voltak, amelyekről úgy tudtuk, hogy magyar tőkével dolgoztak és ezek voltak az elsők, amelyek először helyezkedtek a román érdekek kapcsolataiba és vitték oda magukkal tőkéiket.

A másik sérelem: hogy ma sem találunk kellő megértésre

a magyarországi gazdaságpolitika irányítóinál. Csak egy példát említsek: ott van példának okáért a ponty-vám kérdése. Nehéz helyzetben lévő, kisajátított magyar földbirtokosok megcsonkított birtokaikon halastavakat létesítettek, főként Biharban s ponty-tenyésztéssel elég jól kerestek. Lejött egy bizottság Budapestről Bukarestbe tárgyalni és úgy állapították meg a ponty-vámot, az erdélyi magyar érdekek semmibe vevésével, hogy abba bele kell pusztulni mindegyiküknek.

Ha meg van a sors, kultur és fajközösség, akkor annyit megkivánhatunk, hogy amikor magyarországi gazdasági érdekeltségek ezen a területen működést fejtenek ki, ne úgy tekintsenek bennünket, mint ahogy pl. az olasz tőke megy Tripoliszba, hanem vegyék tekintetbe, hogy miként érinti működésük az itteni magyarság érdekeit.

Nem akarunk rekriminálni, de meg kellett említeni és tisztázni ezeket a súlyos sérelmeket. Ezt a panasz-szavunkat meg kell hallaniok a magyarországi gazdasági érdekeltségeknek, sőt az ottani politikai tényezőknek is s ezeknek tisztában kell lenniök azzal, hogy nekünk, leszegényedett erdélyi magyaroknak, módunkban lenne politikai engedményekkel jelentős gazdasági előnyöket kapni, ami azonban prostitúció volna. Ne hajtsanak tehát bele a prostitúció karjaiba s főként ne tegyék ki ilyen kisértésnek gazdaságilag legyöngült rétegeinket.

Hexner Béla mérnök, Kolozsvár: Napjainkban a világ gazdasági élete konjunkturális haladás kezdetén látszik lenni, vagy legalább is azon a forduló ponton, mely konjunkturális haladás felé vezet, csak nálunk Erdélyben s főként a mi magyar gazdasági életünkben tart tovább a züllés és szegényedés.

Aki ezekben az időkben arra van hivatva, hogy tömegeket felelősen vezessen, avagy nekik csak tanácsadással szolgáljon, az körültekintő ismerője legyen a gazdaságpolitikának, legyenek biztos célkitűzései, ismerje a gazdasági élet történetét és annak változásait, azokat az erőket, amelyek a gazdasági életre hatnak és a közeljövő fejlődési irányait is. Ennek feleltek meg eddig az Országos Magyar Párt közzgazdasági ülései. Itt meghallgatásra talált, tanácsot és irányítást kapott az erdélyi gazdasági élet minden tényezője. Az Országos Magyar Párt vezérei, parlamenterei információkkal, tapasztalatokkal és érvekkel ellátva távoztak ezekről az ülésekről, ahol

alkalmunk volt Erdély gazdasági életének küzdő népével érintkezni.

Sajnos, mai ülésünk tárgysorozata nem öleli fel Erdély gazdasági életének egészét, ezért kénytelen vagyok a napirenden levő tárgyhoz szólva, átlépni azokat a határokat, melyeket az előadás címe meghatároz.

Az a két esztendő, mióta legutóbb együtt voltunk, a különböző kormányok politikai és gazdasági kísérletezéseinek éve volt.

E kísérletek a gazdasági életet állandóan és föltartóztathatatlanul vitték és viszik a sülyedésbe, annyira, hogy lassan-lassan már elveszítjük érzékenységünket a világ-politikai és világgazdasági hatások iránt is.

Erdélyben nemcsak a javak termelése csökken állandóan, úgy termelt mennyiségben, mint pénzértékben, de egyidejűleg csökken a fogyasztás is. A munkanélküliség katasztrofális méreteket ölt, nemcsak a mezőgazdasági és ipari munkásságnál, hanem feltűnő arányban a kereskedelmi és intellektuális pályákon is.

Ez ország, de különösen Erdély kivitele majdnem a semmivel egyenlő. Az ország lakosságának, de különösen Erdély magyarságának vásárló képessége teljesen leromlott.

Ez a vásárlóképtelenség erősen hozzájárul a mezőgazdaság csődjéhez. Mezőgazdasági termelésünk mennyiségileg nem csökkent, de mindenféle kísérletek dacára oly nagy értékzuhanást szenvedett, hogy ez az ország és különösen Erdély gazdasági életére megsemmisítő hatást gyakorolt.

Ezek a nagy csapások az okozói annak, hogy Erdélyben minden beruházás teljesen megszűnt. A Regátban még folyik az építkezés, nálunk ez teljesen megszűnt, alig folynak javítási munkálatok is.

A különböző behozatali és kiviteli, kontingentálási és devizakorlátozások főként a bányatermelésre és erdőgazdálkodásra voltak megsemmisítő hatással és ezeket a gazdasági agakat, melyek Erdély gazdasági életének gerincét képezték, hosszú időre lehengerelték.

A pénzpiac teljesen megszűnt. Nincsen pénz és nincsen akinek pénz kellene és akinek pénzt lehetne adni.

A törvények, amelyek a magántulajdon elvét is keresz-

tültörték, a még megmaradt pénzt részben trezorokba, részben a külföldre menekítették, úgy, hogy pénzpiac egyáltalában nincsen. Az állami pénzügyeknél annál élénkebb mozgást látunk. Az adók és közterhek állandóan nőttek, azok behajtása mind irgalmatlanabb lett és ha a jövedelem nem futotta, akkor a kincstár nem sajnálta a tőkevagyonot sem s onnan elégítette ki magát.

Sajnos, nem állanak statisztikai kimutatások rendelkezésünkre, hogy e 15 esztendőben mennyi magyar vagyont idegenedett el. A megmentett magyar vagyonroncsokra új és új, nagyobb és nagyobb szociális és közterhek tornyosulnak és az állami pénzügyek még sem tudnak a milliárdos deficitből kivevickélni.

A lei értékének fönntartására rettenetes áldozatokat hozunk, mégis folyton remegünk, hogy ezek nem-e hiába valóak.

Sokan vagyunk, akik a lei mai magas árfolyamát a gazdasági életre károsnak tartjuk és alacsonyabb ponton való stabilizálást követelünk réges-régen. Ha ez megtörtént volna, nyersanyagaink és gazdasági termékeink is rentabilisek lennének.

Ha az erdélyi magyarság gazdasági leromlásának okait kutatjuk, látnunk kell, hogy ezek nem mind gazdasági természetűek, tehát nem csupán a gazdasági rendszerek rossz működése az ok, hanem politikai rendelkezések, beavatkozások, zavarok is.

De következménye ez annak a népi átrendeződésnek is, mely 1918 óta Erdélyben végbement.

Az erdélyi magyarság krízise következménye Románia, Európa, sőt az egész világ gazdasági krízisének is, tehát internacionális változásoknak és intézkedéseknek áldozata vagyunk, de e következmények sehol se voltak olyan súlyosak, mélyek és nehezen javulóak, mint Erdély magyarságánál.

Erdély elszakadt azoktól a területektől, ahova termelésének fölöslegeit szállíthatta.

A külföld körülveszi magát vámfalakkal, beviteli tilalakkal és kontingensekkel és ezzel lehetetlenné teszi a Romániából való exportot. Ugyanakkor a mi kormányaink vámpolitikája sem segíti elő Erdély iparának, vagy kereskedel-

mének fejlődését, hanem az állam bevételeinek a vámok által való fokozása volt a főcéljuk, minek eredménye gazdasági elszigeteltségünk és kivitelünk teljes összezsugorodása.

Nagyban hozzájárult krízisünk kifejlődéséhez, hogy a konjunkturális időkben bőven folyt hozzánk tőke a külföldről és ez aztán egyszerre kimaradt és visszakövetelése, kamataival együtt, súlyos megrázkódtatásokat okozott.

Az erdélyi magyarság gazdasági krízisének eme okaiból adódnak azok a kilátások, melyek a közeli időkben a javulás és gazdasági fejlődés felé vezethetnek.

Természetesen, elsősorban a világkrízis enyhülése volna szükséges, de nekünk is le kell rombolnunk azokat a vámhatárokat, melyek elkülönítenek piacainktól és pénzegységünk kérdését valamiképpen rendbe kell hozni úgy, hogy gazdasági életünknek olyan eszközévé váljon, mellyel az állam belföldi- és külföldi adósságait minden rázkódtatás nélkül megfizethetjük és elegendő mennyiség álljon belőle rendelkezésre az ország gazdasági életének zavartalan lebonyolítására.

A magyarságot pedig figyelmeztessük innen, hogy vagytonát, különösen a mai viszonyok között, szilárdam tartsa meg. Sem ingatlant, sem ingót, semmilyen pénzért el ne idegenítsen, el ne adjon.

Elfogadja az előadó határozati javaslatát, de javasolja annak három új ponttal való kiegészítését.

Dr. Oberding József, Kolozsvár, megállapítja, hogy „az impériumátvétel előtti gazdasági organizációnk az integer Magyarország gazdasági organizmusának magában önállóan részét alkotta, mert az organizmus éltető és irányító centruma Budapest volt. A Magyarországtól való elszakadás után gazdasági életünk minden ágában egy új centralizációt kellett volna keresztül vinni az elszakadt gazdasági egységek megerősítése és gazdasági életünk további egyöntetű irányítása érdekében...” Gazdasági organizációnk szükségszerű centralizációja azonban nagyon hiányosan történt meg, különösen hitelszervezetünk terén. Az erdélyi vezető pénzüntézetek ahelyett, hogy fuzionáltak volna s így egy *nagy magyar pénzüntézetet* hoztak volna létre, versengeni kezdtek egymással az

elsőbbségért, mindegyik erős affiliációs politikát folytatott a vidéki kisbankok érdekkörükbe vonására, hogy minél nagyobb súlyt biztosíthassanak maguknak a piacon. Ennek, a nemzeti szempontokat figyelmen kívül hagyó bankpolitikának következménye lett azután, hogy egyetlen oly tőkeerős intézetünk sem alakulhatott ki, hogy az az erdélyi magyarság központi nemzeti pénzintézetévé válhatott volna. Nem akar kitérni vezető pénzintézeteink gyenge megalapozottságának következményeire, melyeket, sajnos, mindannyian érzünk és ismerünk, csupán a jövőre vonatkozólag kívánja ennek kapcsán leszögezni, hogy a hitelélet visszaállítása után feltétlenül meg kell oldanunk *pénzintézeteink fuzióját*, hogy az erdélyi magyarság gazdasági erejének megfelelő *központi nemzeti pénzintézetünk* legyen.

Vezető pénzintézeteink és a kis vidéki bankok fuziója révén oly tőkeerős pénzintézetet hozhatunk létre, mely közvetlen kapcsolatot teremthet a nemzetközi pénzpiaccal s nem lesz kénytelen a Banca Națională visszleszámitolási morzsájáért koldulni.

A bankfuzió után, hitelszervezetünk reorganizációja téren további lépés lenne a *hitelszövetkezeti hálózat* teljes kiépítése és a mezőgazdasági hitelszükséglet ellátására való alkalmassá tétele. Míg a központi magyar bank csak a magyar iparral és kereskedelemmel állna közvetlen kapcsolatban, a mezőgazdasági hitelellátást teljesen átengedné a szövetkezetek számára, a magyar hitelszövetkezeti központ, a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségének hathatós pénzügyi támogatása mellett. Természetes, hogy ily módon a központi bank csak a nagyobb városokban tartana fiókot s a kisebb vidéki piacokon csakis szövetkezetek működnének.

Ha megfigyeljük a szászok pénzügyi organizációját, ott is ezt a rendszert találjuk: a Nagyszebeni Takarékpénztár, mint a szászok központi nemzeti bankja, közvetlen kapcsolatban áll a nemzetközi pénzpiaccal. A nagyobb városokban felállított fiókjai útján ellátja a szász ipar- és kereskedelem hitelszükségletét, míg a szász mezőgazdák hitelszükségletét a hitelszövetkezetek elégítik ki, melyek központjuk révén ugyancsak a Nagyszebeni Takarékpénztár támogatását élvezik.

Örömmel üdvözli a Gazdasági Tanács gondolatát, melynek megvalósításával, (ha a Gazdasági Tanácsnak meg lesz az ereje határozatainak érvényesítésére is), útmutató példát statuálunk a többi nemzeti kisebbségek gazdasági szervezeti számára is. Hogy azonban a Gazdasági Tanács ne csak névleges intézmény legyen, statutumát úgy kell megállapítani, hogy határozatainak keresztülviteléhez biztosították számára a kikényszerítő erő, ami úgy érhető el, ha *tagjai* alapszabályszerű *kötelezettséget vállalnak a hozott határozatok végrehajtására*. Ennek érdekében Vargha László határozati javaslatához egy új szakasz felvételét javasolja.

Dr. Kotzó Jenő, Nagyvárad: Nemcsak elfogadja, hanem örömmel üdvözli Vargha László határozati javaslatát, úgyszintén a pótlásokat is. Sajnos, hogy ez a javaslat nem korábban jött. Hosszasan ismerteti azokat a *súlyos károkat és veszteségeket*, melyeket az erdélyi magyarság szenvedett a *magyarországi gazdasági tényezők elhibázott politikája következtében* s erőteljesen sürget e tekintetben *energikus állásfoglalást*, mert sajnos, az erdélyi magyarság gazdasági érkei iránt *nem találtunk eddig kellő megértést Magyarországon* s főként azoknál hiányzott ez, akik itt nálunk hatalmas iparvállalatok és hitelintézetek fölött úgyszólván korlátlanul rendelkeztek és rendelkeznek.

Arra akarja még a figyelmet felhívni, hogy addig is, míg a Gazdasági Tanács megalakítható lesz, a Közgazdasági Szakosztály az elnöki tanács útján máris valósítsa meg a gazdasági együttműködés feltételeit. Az elnöki tanács hatáskörébe utalando a kérdés tanulmányozása és keresztülvételének megkezdése.

Mikó László: A kérdés állandóan felszínen volt. Helyesnek tartja a Gazdasági Tanács megalakítását, ami azonban csak akkor vezethet eredményre, ha a Magyar Párt képviselőinek politikai magatartására vonatkozólag *kötelező* utasításokat adhat ki.

Gyárfás Elemér elnök: Az eddig működő Közgazdasági Szakosztály célja csak a *tanácsadás* volt. Igazi feladata a benyújtott törvényjavaslatok tanulmányozása és a Magyar Párt véleményének kialakítása lett volna. Azonban a törvényjavas-

latok benyújtási módja megakadályozta a szakosztály ez irányú tevékenységét, mert a törvényjavaslatok tanulmányozására idő nem állott rendelkezésre, miután sokszor megtörtént, hogy csak akkor sikerült a törvényjavaslat szövegét megismerni, amikor az már a parlamentben tárgyalás alá is került. A szakosztály parlamenti tagjai a rendelkezésre álló lehetőségek szerint igyekeztek tehát e kötelességnek eleget tenni.

Az előadó véleményének lényege az, hogy a Gazdasági Tanács *ne* csak ilyen véleményező testület legyen, amilyen a Szakosztály és *ne* is egyes, tiszteletreméltó fizikai személyekből, hanem a magyarság különféle *gazdasági szervezeteiből* alakíttassék meg és hogy ez legyen annak a biztosítéka, hogy állásfoglalása az egész magyarságra és annak minden szervezetére feltétlen kötelező erővel bírjon. Az egyes szervezeteket *taxative* nem lehetett elősorolni, mert a Magyar Párt nem teheti ki magát visszautasításoknak és a Magyar Párt az egyes szervezeteket sem állíthatta befejezett tények elé, az elgondolás lényege azonban az, hogy a felállítandó Gazdasági Tanács a különböző érdekképviseleti szervezetek közös szerve legyen.

Budai Tibor, Nagyvárad: Az iparos társadalom tagjai nagyon csekély és folyton csökkenő számban vesznek részt a Magyar Párt nagygyűlésein. Nem a fajszeretet hiánya az oka ennek, hanem az iparos társadalom gazdasági leromlottsága. Ma is az iparostestvér a legjobb hazafi, aki a fajszeretethez ragaszkodik és a magyar egységet megmutatta abban az időben is, amikor már az állam nem volt fejős tehén, sőt éppen az iparosság van kitéve az államhatalom részéről a legnagyobb megterheletésnek.

Mikor a Magyar Párt nagygyűlésére készült, azt mondták neki sokan, hogy mondja meg, hogy nem hibáztat senkit, csak azt akarja, hogy harciasabbak legyenek, döngessék tovább is a kapukat, mint eddig tették és azokat a határozatokat, amelyeket a bizottság hoz, ne csak kinyomassák, hanem vigyék is keresztül.

Létesíttessék egy pénzforrás, amely a kis iparost támogassa olcsó pénzzel, ha erre szüksége van. Mi nem értünk a stabilizációhoz és inflációhoz, csak a becsületes munkához és családjuk neveléséhez. Elismerjük a becsületes vezetést, de

mit érünk vele, ha a tönk szélén vagyunk. Keresni kell oly gazdasági megoldást, hogy megélhetésünk biztosítva legyen.

Csak az a kérése, hogy ha ez a Gazdasági Tanács meg lesz alakítva, hasson oda, hogy minél hamarább működésbe lépjen és hogy az iparos társadalom minél hamarább támogatást kapjon.

Gyárfás Elemér elnök: Éppen a Magyar Párt az, amely az iparos társadalom érdekei iránt a lehető legtöbb megértést mutatta, mikor bejuttatta a parlamentbe az egyetlen kisiparos képviselőt, Szabó Bénit és az ő útmutatásai alapján parlamenti csoport minden egyes kérdésben a legmesszebbmenőben támogatta az iparosok érdekeit.

Elnök a vitát lezárja, összefoglalja Oberding József és Hexner Béla kiegészítő javaslatait s azokra nézve bizonyos kisebb módosításokat hoz javaslatba.

A Szakosztály Vargha László határozati javaslatát egyhangulag elfogadja s azokat Elnök indítványához képest Oberding József és Hexner Béla alábbi javaslataival egészíti ki:

6. Az elmúlt 15 esztendő tapasztalataiból megállapítva, magyar kisebbségi társadalmunk csak úgy tudja helyét a jövőben megállani, ha megmaradt gazdasági és pénzügyi intézményeit egységes irányítás mellett átszervezi s *különösen képpen a hitelszervezet terén, bankjaink fuziója útján létrehoz olyan tőkeerős központi magyar bankot, mely hivatott és képes a magyar ipar és kereskedelem támogatására s ennek a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségén keresztül való támogatásával, kiépíti a hitelszövetkezeti hálózatot a mezőgazdasági hitelszükséglet ellátására.*

7. A Gazdasági Tanács olyképp szervezendő meg, hogy a tagokként résztvevő

intézmények kötelezettséget vállalnak a Tanács határozatainak végrehajtására.

8. Addig is, míg a Gazdasági Tanács működését megkezdi, utasítja a Magyar Párt parlamentereit, hogy indítványozzanak olyan vámreformot, mely a teljes szabad vám-rendszer alapján álljon, ha pedig ez általánosságban és világviszonylatban magasabb politikai érdekből még keresztülvihető nem volna, úgy állíttassék fel a szabad vámrendszer legalább a szomszédos nyugati országok irányában, hogy Erdély termelési lehetősége újból helyre álljon.

9. Utasítja a parlamentereket, hogy a deviza korlátozások, kontingentálások, kiviteli és behozatali tilalmak haladéktalan törlését követeljék.

10. A magángazdasági élet tétessék teljesen szabaddá minden illetéktelen politikai, vagy nemzeti befolyástól.

6. Dr. Oberding József felolvassa előadását *a termelés és értékesítés megszervezéséről* s előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége által beindított termelő- és értékesítő szövetkezeti szervezkedést mindenben helyesli s a már meglévő tejszövetkezeti hálózat teljes kiépítése mellett, szükségesnek látja az akciót a tojás-, baromfi-, toll-, méz- és gyümölcs-termelés értékesítésére is kiterjeszteni, hasonlóképpen a székelyföldi erdőközirtokosságoknak erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezetekben való megszervezésére,

2. felhívja a hitel- és fogyasztási szö-

vetkezetek figyelmét a mezőgazdasági termelés és értékesítés szövetkezeti megszervezésének előmozdítására, termelő- és értékesítő szakosztályok (szakcsoportok) alakítása útján,

3. kívánatosnak tartja, hogy a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve tejgazdasági, baromfi tenyésztési és gyümölcsészeti tanfolyamokat szervezzen, a székelykereszturi mezőgazdasági iskola pedig tejmesteri tanfolyamokat rendszeresítsen,

4. a „Hangya” szövetkezetek központjának figyelmébe ajánlja a városi fogyasztási szövetkezetek megszervezését, a magyar termelők és fogyasztók közvetlen összekapcsolása céljából.

Hexner Béla, Kolozsvár: 37.000 kg. epret és áfonyát exportáltak a múlt esztendőben Romániából. Ezek gyűjtése és értékesítése is beveendő a határozati javaslatba.

Dr. Harmath János, Hangya vezérigazgató, Nagyenyed: Az összes eddig elhangzott javaslatokhoz kíván hozzászólni, hiszen azok lényege és célja egy. A széteső magyar gazdasági élet megszervezéséről és ebből a célból megalakítandó szervekről van szó. E célból szükséges a bizalom és a jobb organizáció. Az egész szervezkedés szövetkezeti alapon történne a legsikeresebben, még pedig azért, mert mindenki úgy látja, hogy altruista célok megvalósítására csak a szövetkezeti tőke alkalmas. Meg vannak az adottságok, amelyeket sem az állam, még kevésbé egy párt megváltoztatni nem tud. A szövetkezeti alapon való szervezés azért látszik célirányosnak, mert egyesek kicsi tőkéből lehet nagy tőkét kovácsolni. Ma már nincs senkinek pénze, hogy nagyobb vállalkozásokba kezdjen. A szövetkezeti tőke előteremtése a legfontosabb cél. Ha ez sikerül, csak akkor lehet szó, hogy a termelés és értékesítés érdekében valamit lehessen tenni.

Javasolja, hogy *a magyarság köztudatába* ebből a gyű-

lésből kifolyólag *bele-neveltessék a szövetkezeti gondolat*. Az volna a legfontosabb, hogy a Magyar Párt a legnagyobb háttározottsággal felhívna a magyarság figyelmét a szövetkezeti szervek jelentőségére és támogatására.

Nem sok remény van arra, hogy nagyobb tőke összegűjthető lenne, hogy abból a termelés és fogyasztás megszervezése megtörténhetnék.

A közvetítő kereskedelem haszna évenként másfélmilliárd leire tehető Romániában. Ha ezt a detail-kereskedelmi hasznot a fogyasztási szövetkezetekbe való tőke-tömörítéssel meg lehetne fogni, csak kisebb mértékben is, akkor pár éven belül rendelkezésre állna az a tőke, amivel a munka megkezdhető lenne. A fogyasztási szövetkezetek eddigi kevésbé eredményes működésének az oka. az, hogy idegen tőkével működtek.

A városi fogyasztó közönség megszervezésére vonatkozólag megemlíti, hogy a városokban működő fogyasztási szövetkezeteink érdekében folytatott propaganda teljesen eredménytelenül végződött.

A fogyasztási szövetkezetekben rejlő nagy lehetőségeket mutatják a külföldi, nyugati szövetkezetek, amelyek mindegyütt együttműködnek a megfelelő hitelszervezettel, amely az áruüzletet látja el pénzzel.

A magyar gazdasági szerveknek egységesítését abban látja, hogy ha a fogyasztási és hitelszövetkezetek központjai megfelelően együttműködhetnének ebben a kérdésben. Ahol az egyik fajta szövetkezet nem volt, ott létesítsék megfelelő mozgalom a másik fajta szövetkezetek létesítésére is és ebben a kétféle szövetkezetek kölcsönösen támogassák egymást.

Ami a Gazdasági Tanács felállítását illeti, nagyon helyesli, csak arra kívánja a Szakosztály figyelmét felhívni, hogy ennek a tanácsnak megalakítása sok gyakorlati szempont figyelembe vételét igényli és kerülni kell azt a színezetet, hogy azt politikai szervezetnek minősíthessék és azokat az intézményeket, amelyek ebben részt vesznek, adóval vegzálhassák. Van létjogosultsága ilyen szervnek, amely részletesen kidolgozza a terveket. Nagyon megfontolandó, hogy ez a Tanács a párt keretén belül alkottassék-e meg.

Hiába panaszkodunk egymásnak, mert egy kisebbségi

párt egymagában nem képes a helyzeten változtatni és így legyünk tisztában azzal, hogy itt csak saját üres zsebeinkből termelhetjük elő azokat az összegeket, amelyekből a gazdasági kérdéseket meg tudjuk oldani. Ez a pénz csak a közönség fogyasztásának megtakarításából állítható elő. Egy havi fogyasztásnak megfelelő összeg viendő be a fogyasztási szövetkezetekbe. A magyar fogyasztást meg kell szervezni.

Mondja ki a Magyar Párt a fogyasztás megszervezését ezen az alapon és azt a megkívánt kis összeget mindenki rendelkezésre tudja majd bocsátani. Hitelszövetkezeti alapon nem lehet megvalósítani olyan szervezkedési feladatokat, amelyek legalább 100 milliót igényelnek. Ez uton a hitelszövetkezeteket is életre lehet kelteni.

Dr. Drexler Béla, Marosvásárhely: Teljes egészében elfogadja a határozati javaslatot, egy kis módosítással. Az 1. pontnál bele venné a gyapju értékesítést is. Parajd és Brassó környékén szervezte meg a miniszteri kirendeltség a gyapju gyűjtést és értékesítést és igen szép eredményeket ért el. A 3. ponthoz: bővíteni szeretné a különböző tanfolyamok megtartását. Nagy reményeket fűz hozzá. Kivánatosnak tartja, hogy a gazdasági és hitelszövetkezetek szövetsége és a gazdasági egyletek szövetsége az egyes gazdasági szakokból, gyümölcstermelés, szőlőtermelés, kertészet, méhészet, borkezelés, házi ipar stb. megfelelő tanfolyamokat létesítsenek, vaj- és sajtmestereket képezzenek ki. Különösen a falura kikerülő ifjuság, a lelkészek, tanítók és gazdászok nyerjenek megfelelő gazdasági szakoktatást, hogy a népet megfelelően vezessék. Teológiai és tanítóképző intézetekben intenzív gazdasági szakoktatás volna adandó.

Vargha László, Nagyvárad: A határozati javaslat 1. pontjához: javasolja házi-ipari termelő szövetkezetek létesítését megfelelő feldolgozó gépek beszerzésével.

Dr. Elekes Dénes, Székelykeresztur: Nagyon fontos gazdasági cikk a lóhere mag. Ennek tisztítása és értékesítése szervezendő meg.

Másik erdélyi fontos termelési ág az *erdőgazdaság*. Az erdő közbirtokosságokat szövetkezeti formában kell átalakítani. Meg kell szervezni a faértékesítést is. A munka a székelyé, a haszonnak is a székelyé kell lennie.

Siménfalván már van alkalmazva vajmester. Nem szükséges vaj és tejmesteri tanfolyam, hanem be kell szervezni a tej szövetkezeteket és oda kell kiküldeni a vaj és tejmestereket, hogy a szövetkezeti tagokat a helyes kezelésre betanítsa.

A Szakosztály Dr. Oberding József előadó határozati javaslatait egyhangulag elfogadja s azokat Dr. Drexler Béla és Vargha László indítványaihoz képest a következőkkel egészíti ki:

5. a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve, elsősorban a Székelykereszturi Mezőgazdasági Iskolával kapcsolatban, az egyes gazdasági szakokból, mint a gyümölcstermelésből, borgazdaságból, kertészetből, méhészetből, háziiparból időszakos tanfolyamokat rendezzen. A különböző gazdasági szaktanfolyamokra lelkészek, tanítók, földmivesek és mezőgazdasági munkások minél nagyobb számmal felvétessenek. Tejszövetkezetet, tejpgazdaságot, vajtermelési központot és sajtgyárat kezelő elméletileg és gyakorlatilag alkalmas vaj és sajtmesztereket képezzenek ki.

6. A teológiai intézetek és tanítóképzők fenntartói felhivandók, hogy mezőgazdasági tanszéket állítsanak fel.

7. Városainkban és falvainkban a kínálkozó háziipari és népművészeti cikketek termelő és értékesítő szövetkezetek létesítése is felkarolandó.

8.

7. Dr. Vajda Béla felolvassa előadását az adósságrendező törvényekről és előterjeszti a következő határozati javaslatokat:

Megállapítja a nagygyűlés, hogy:

1. a gazdasági válság az adósokat, hitelezőket és pénzintézeteket az egész világon, de különösen Romániában, olyan helyzetbe sodorta, mely szükségessé tette e gazdasági tényezők egymásközi jogviszonyainak törvényhozási úton való szabályozását, különösen a nehéz helyzetbe jutott adósok érdekében,

2. ez a probléma az eddigi román adósságrendező törvényekkel helyesen megoldottnak nem tekinthető, mert e törvények:

nem igazságosak – sőt egyes esetekben épen kisebbségellenesek, –

nem rendszeresek és nincsenek kapcsolatban megfelelő más gazdasági intézkedésekkel,

nem világosak s így végrehajtásuk nehézkes és költséges,

az adósok és hitelezők közti érdekelentétek megoldása helyett, ezek további kimélyítésére vezetnek,

3. ezért felkéri a parlamenti csoport tagjait, akik eddig is nagy odaadással és szakértelemmel igyekeztek az egész ország s főként a magyarság érdekében e törvények hibáira a kormány figyelmét felhívni, hogy – bár e probléma megoldása a Magyar Párt erejét és hatáskörét messze meghaladja – sürgessenek olyan újabb törvényes rendelkezéseket, melyek alkalmasak a hiányok és hézagok betöltésére, a különböző sérelmek orvoslására s a gazdasági élet megújulására,

4. bármilyen legyen is az adósságrendezések végleges szabályozása, feltétlenül kívánatos, hogy ez a magyarság különböző osztályait egymástól és a magyar intézményektől el ne idegenítse s a

magyarságot részekre ne bontsa. Ennek érdekében a magyar adósoknak és hitelezőknek egyaránt jóindulattal figyelmébe ajánlja, hogy egymással s a magyar tökével rendelkező intézményekkel, egymás nehéz helyzetének figyelembevételével, mielőbb végleges formában egyezzenek meg, lehetőleg oly módon, hogy úgy az egyesek, mint az intézmények jövője és további gazdasági munkája biztosítható legyen.

Dr. Skuteczky Miksa, Temesvár: Ez az utolsó előadás tártta föl a legfontosabb problémát. Megfelelő törvényhozási intézkedések szükségesek, ez a főfeltétele annak, hogy az állapotok javulását remélhessük. A javaslatot helyesli s meggyőződése szerint ennek meg is lesz a hatása, mert széles néprétegek véleményét képviseli. A javaslatnak még erősebb megfogalmazását kéri. Le kell szögezni, hogy e törvények csak egyes osztályokat privilegizálnak és még erősebben ki kell domborítani, hogy nem vagyunk megelégedve a törvényhozás e módjával. E törvények nem általános rendelkezéseket tartalmaznak, hanem csupa kivételt statuálnak az általános jogrendszer alól, ellenmondóak s ezért óriási jogbizonytalanság uralkodik az igazságszolgáltatás terén. Helyteleníti, hogy csak a hitelező birtokában levő váltókat lehet kompenzálni.

Szükségesnek tartja, hogy a pártvezetőség s a parlamenti csoport tartson szorosabb és gyakoribb érintkezést fenn az egyes tagozatokkal s ezeket tájékoztassák a végzett munkáról. A parlamenti csoport tagjai tekintsék élethivatásnak a képviselőséget s fektessék ebbe bele egész energiájukat, akik pedig erre nem hajlandók vagy nem képesek azért, mert nem bírják kellően a román nyelvet, vonják le ennek a konzekvenciáit s álljanak félre.

Dr. Tunyoghy Lajos, Tenke: A javaslatot kiegészítendőnek tartja azzal, hogy a Magyar Párt úgy a sajtóban, mint tagozatai útján, indítsa meg a legerőteljesebb propagandát a békés kiegyezések érdekében. Az egyes tagozatokon belül e célra egyeztető és békéltető bizottságok volnának alakítandók.

Gyárfás Elemér elnök: Az egyezségeket az előadói javaslat is melegen ajánlja s ezeknek a sajtó útján való propagálását, Elnök is helyesli, ennél azonban nem menne tovább; az egyes tagozatok békéltető bizottságaitól nem vár gyakorlati eredményt, ellenben alaposan tart attól, hogy aszerint, amint e bizottságok az egyik vagy másik felet igyekezének egyezsége birkani, az egyik vagy a másik, vagy esetleg mindkettő a Magyar Pártot részrehajlással vádolná. Ezért e javaslat mellőzését kéri.

László Endre rámutat arra, hogy az adósságrendező törvények nem fogják a problémát megoldani, csak a korlátolt infláció vagy restabilizáció.

Desbordes Ernő elismeri, hogy elsietve hozták az adósságrendező törvényeket, de a közvélemény ezekre nézve már ki volt alakulva s így ez nem lett volna akadály a megfelelő állásfoglalásnak. Neki már korábban meg volt a kialakult véleménye, ki is dolgozott egy konverziós javaslatot, azt beterjesztette a pártközponthoz s felterjesztette a kabinetirodához is. Elgondolása az, hogy 1. ne legyen különbség városi és falusi adósok között, 2. az adósságból ne legyen tökeelengedés, 3. kamatmentes államjegyekkel váltsa magához az állam az összes magánadósságokat s fokozatosan hajtsa be. Ezen államjegyek kibocsátása réstörés volna ugyan a stabilizációs szerződéseken, de hiszen vannak már adóbonok is s ezek nem képeznek akadályt a külfölddel szemben. A kiegyezésekkel nem érünk célt, mert az adós nem tudja a feltételeket betartani. Ez az ő javaslata, melyet a pártvezetőség nem fogadott el, de ő azért propagálja azt, mint saját véleményét, míg a pártnak nincs álláspontja ebben a kérdésben, holott itt nagyobb magyar értékek fognak veszendőbe menni, mint az agrárreformnál, szétzüllik a birtokososztály s a hittelezők is elveszítik a pénzüket.

Gyárfás Elemér elnök figyelmemzteti felszólalót, hogy a partvezetőség igenis tanulmányozta tervezetét, de azt a párt hivatalos álláspontjaként nem propagálhatta, miután az összes magánadósságoknak államjegyekkel való kiegyenlítését az adott fináncpolitikai és külpolitikai helyzetben reális es megvalósítható követelésként a saját nevében fel nem állíhatta. A párt azonban igenis leszögezte a maga állás-

pontját e kérdésben még 1932 szeptemberében, a Mironescu-féle javaslat benyújtásakor s ezt az álláspontot publikálta is. E szerint követelte minden 1932. előtti követelésnek – különbség nélkül – felére való leszállítását s a fennmaradó résznek 25 éven át negyedévenként 1% kamattal és 1% tőketörlesztési való kiegyenlítését.

Desbordes Ernő: Szerencsének tartja, hogy ezt a javaslatot a kormány nem fogadta el, mert az adósok nem tudtak volna e feltételeknek eleget tenni.

Gyárfás Elemér elnök megjegyzi, hogy a féltartozás után negyedévenként kamat és tőketörlesztés címén 2%, vagyis valójában az egész tartozás után negyedévi 1% igénylése túlzottnak nem tekinthető s ezt a parlamenti csoportnak az adósvédelem terén legmesszebbmenő tagjai is elfogadhatónak találták.

Desbordes Ernő: fenntartja álláspontját, hogy az összes adósságok államjegyekkel egyenlítenek ki.

A Szakosztály Dr. Vajda Béla előadó határozati javaslatait – Desbordes Ernő egyetlen szavazatával szemben — egyhangulag és változatlanul elfogadja.

7. *Csiszár Lajos, Marosvásárhely,* több ipari természetű indítványt terjesztelő.

A Szakosztály Csiszár Lajos indítványait – az Elnök által ajánlott kisebb módosításokkal – egyhangulag elfogadja, az alábbiak szerint:

1. A világrellációban jegyzett mezőgazdasági terményárakkal, valamint a háború előtti és a külföldi 100-as és még alacsonyabb index-számon álló ipari árak három, négy, sőt nyolcszorosát tevő ipari kartelláraknak az élet többi kereső kategóriáinak áraival való összehanghozása, a mezőgazdaság fogyasztóvá tétele, az ipar részére munkaalkalom által kereseti

lehetőség kialakulása végett feltétlenül elengedhetetlennek tartja a *mai protekciós vámrendszer megszüntetését*, vagy legalább *nagyobb területeknek egy vámegységbe való összefoglalását*, hogy ez által a felhajtott kartellárak a nemzetközi és normális árakkal egy színvonalba hozassanak.

2. A hasonlólag magas és a háború előtti, valamint külföldi viszonylatban 400-as indexszámot kitevő mai romániai *vasúti szállítási díj* a forgalom és kereset újraéledése végett megfelelő 75%-os engedmény által a rendes tarifára *le szállíttassék*.

3. Habár nem vonható kétségbe a *szociális biztosító pénztár* humánus intenciója s bár a jelenlegi egyesített törvény némi haladást jelent az eddigi zavaros helyzettel szemben, mindazonáltal – több anomália megszüntetésével együtt – kívánjuk, hogy az *autonomia elve érvényesülhessen*: helyi pénztáranként a tanácsoknak legyen meg a szabad orvosválasztási teljes joguk és a munkaadómesterek mentesítsenek az alól, hogy biztosított munkásaiknak a betegség első 7 napjára a már kötelező biztosítási díjakon felül, még a teljes munkabért is fizessék.

4. Az *ipari kontárság* rendszere miatt, a már elviselhetetlen konkurrenca következtében, az adófizető polgári iparosság érdekében kívánatos az iparosokat védő *ipari-rendészet* szervezése, mely azonnal intézkedjék és elejét vegye annak, hogy a kontárok a munka befejezése után idéztessenek meg a kihágás megtorlása végett.

5. *A közmunkák és közszállítások* kiadásának mai, árüllesztő rendszere megszüntetendő; a szóbeli leltációs eljárás és a százalékos ajánlkozási mód helyett bevezetendő a háború előtt és a külföldön is előnyösen bevált saját kalkulációs rendszer, az ipart emelő, egyéni egységárat-számító módozat, mely szerint minden ajánlattevő maga számítja ki a végzendő munka árát és így az ajánlati végösszeget maga hozza ki.

6. A mai kínzó adórendszer, mely a romániai kisebbségekkel szemben nem a jövedelemre, hanem a kizsákmányolásra irányul akként, hogy eddig is ezeket tett földönfutóvá, továbbá mivel a látványossági adó horribilis terhe minden kisebbségi megmozdulást már csírájában fojt meg: utasítja a nagygyűlés a Párt vezetését, hogy ezek orvoslása iránt a kormányzatot keresse meg s ha ez sikerre nem vezetne, forduljon panasszal a Népszövetséghez, kérve ott a kisebbségellenes adórendszer miatt vizsgálatot, összehasonlításokat a többségi adózókkal és annak alapján egyenlő elbánást.

8. *Elnök* hálás köszönetet mond az előadóknak és felszólalóknak értékes közreműködésükért és bejelenti hogy az elfogadott határozati javaslatokat a párt központi intézőbizottságának be fogja mutatni s ennek jóváhagyásával a nagygyűlés elé terjeszti elfogadás végett, minek megtörténte után a pártvezetőség és a parlamenti csoport igyekezni fog ezek végrehajtása érdekében az adott politikai helyzetnek megfelelően minden lehető intézkedést megtenni.

Köszönetet mond a megjelenteknek a fontos szakkérdések iránt tanusított meleg érdeklődésükért és a kifejtett komoly munkáért s a jelenlévők éljenzése mellett a gyűlést délután 3 órakor bezárja.

K. m. f.

Gyárfás Elemér s. k.
elnök

Fekete János s. k.
jegyzőkönyvvezető.

Hitelesítjük:

Gróf Béldi Kálmán s. k.
Török Bálint s. k.
Dr. Ferencz József s. k.

Tartalomjegyzék.

	Oldal
Előszó. Gyárfás Elemér szakosztályi elnöknek a határozati javaslatokat betervező beszéde az O. M. P. Marosvásárhelyen 1933 július 2-án tartott nagygyűlésen	3
A bizalmi válság leküzdése. Előadó: Petrovay Tibor	6
A hitelszövetkezeti élet újjászervezése. Előadó: Dr. Borbély Lajos ügyvéd, Nagyvárad	16
Az erdélyi magyar gazdasági és hitelszervek egységes irányítása. Előadó: Vargha László, Nagyvárad	23
A termelés és értékesítés megszervezése. Előadó: Dr. Oberding József, Kolozsvár	32
Az adósságrendező törvények. Előadó: Dr. Vajda Béla	40
Jegyzőkönyv a Közgazdasági Szakosztály 1938 július 1-i nyilvános gyűléséről	51